

અતીતના પદ્ધા

- જીવાભાઈ પ્રજાપતિ

: પ્રકાશક :
એમ. એમ. સાહિત્ય પ્રકાશન
મહાવીર માર્ગ,
આણંદ

Book's name in English : **Atit na Padgha**

Jivalkhai Prajapati

© જીવાભાઈ પ્રજાપતિ

પ્રથમ આવૃત્તિ - ૨૦૦૬
પ્રત - ૫૦૦
મૂલ્ય રૂ.

પ્રકાશક :

એમ. એમ. સાહિત્ય પ્રકાશન
મહાવીર માર્ગ,
આણંદ

(સર્વ હક્ક લેખકને સ્વાධીન)

આર્પણ

એકલવાયા

સૂભસામ જીવનની

ધોર હૃતાશાઓ વર્યે

સદૈવ પ્રેમામૃત વર્ણાવી

હુંઝાળો સાથ અને સહકાર અર્પતા

શ્રી. અરવિંદ પ્રજાપતિ

(નડિયાદ) ને સપ્રેમ.....

- જીવાલાઈ પ્રજાપતિ ‘પતિત’

પૂર્વકથન

માનવજીવન ઈશ્વરદત્ત અમૂલ્ય સોગાત છે. માયામાં ભટકતો જીવ મહામૂલા દેહમાં પૂરાઈ કોણ જાણે કેમ હુંમેશ કરવા જેવાં અને ક્યારેક ન કરવા જેવાં સારાં નરસાં કાર્યો કરાવી અંતે સર્વના કર્તાહર્તા ભગવાનનું ધાર્યું થાય છે એમ સૌ કોઈ નિઃશંકપણે સ્વીકારી લે છે એ બાબત કેટલી સઘન અને સ્વાભાવિક છે એનું પિષ્ટપેષણ કરવું યોગ્ય નથી. અનેક તર્કવિતક કરતું મન જ્યાં ત્યાં રવડી માનવને કેવી વિભિન્ન અને અવનવી અનુભૂતિ કરાવે છે એ અગમ્ય ઘટના અશાઢસ્થરૂપે વિદ્યમાન હોય છે. વિવિધવિચાર વ્યાપાર કરતું મન ઋજુ ઉરતંત્રને હચ્ચાયાવી નાખે છે ત્યારે એમાંથી પ્રસ્કૃત થતી નાજુક ઊર્ભિઓનો પ્રસંગોપાત્ર યથાતથ ભાવ અંતે સુયોગ્ય શાઢનો મુલાયમ કાવ્યકલાઘાટ ધારણ કરી અનેક ગોપનીય વિસમયો રસિકજન સમક્ષ એકાએક પ્રગટ કરી દે છે એ પણ એક પ્રકારની અદ્ભુત કલાપ્રસાદી છે એમ કહેવું મારે મન કશું જ અનુચ્છિત નથી.

કાવ્યસર્જન કંઈ આસાન ખેલ નથી એ તો ઈશ્વરદત્ત ફૂપા છે. સ્વકીય અને પરકીય અનુભૂતિ એના પર્યાપ્ત પરિમાણમાં કલાત્મક બની સર્વત્ર અને સર્વદા વિસ્તરતી રહે એથી વધુ રૂદું શું હોઈ શકે ? કાળના વહેતા પ્રવાહમાં સાંપ્રત ઘટનાઓ જીલી એને શાઢસ્થ કરતાં અંતે અતીતને પામી પ્રગટતો ધ્વનિ પડધારૂપે જ સર્વત્ર વિસ્તરવાનો એમાં કશી નવાઈ નથી.

ગુર્ભિઓનો ધોધ વહેતો મૂદુ ઉરમાં;
ને ધ્વનિ પડધાય છે ચારકોર હજી.

‘અતીતના પડધા’ કાવ્યસંગ્રહમાંથી માણવા જેવી કેટલીક
મધુર કાવ્યપંક્તિઓ હું અત્રે અવતરિત કરું છું.

- (૧૭) રંગાઈ જાશું - ‘શાસોચ્છ્વાસ સામ સામે ખુદ હોડે છે.’
- (૩૨) ખમૈયા કર - ‘જન્મ મરણ અનિવાર્ય હેરોફેરો છે.’
- (૫૦) છબિ જોતાં - ‘આ રગરગ હરશાસ ને ધડકનમાં વેતી તું.’
- (૮૬) પર્વત - ‘વૃક્ષાળે લટકે સૂરજ.’
- (૯૩) એવું બને - ‘આંખમાં આંખ પરોવાય એવું બને.’

મારે મારી વિભિન્ન વિષયવस્તુને અનુલક્ષીને રચાયેલી
કવિતાઓ વિશે જાણું કંઈ કહેવું નથી. આમાં સમાવિષ્ટ પ્રત્યેક કૃતિને
પૃથકરીતે આંખ, કાન, મુખ, અને હદ્યથી અનુભાવનપૂર્વક
સમગ્રતયા માણવા જતાં એમાં અનુસ્યૂત ઉત્કૃષ્ટ કાવ્યતત્ત્વને સ્વયં
કાવ્યકૃતિઓ જ સુગમતાથી યથાતથ પરખાવી દેશે એમાં લવલેશ
શંકા નથી.

મધુર કાવ્યરસપાન કરવાની ક્ષમતા ધરાવતો મનપસંદ
કાવ્યસંગ્રહ ‘અતીતના પડધા’ પ્રગટ કરી આપસૌના કરકમળમાં
મૂકતાં હું આનંદની લાગણી અનુભવું છું.

આ કાવ્યસંગ્રહ સૌ વાચકમિત્રો અવશ્ય આવકારશે એવી
હું અભિલાષા સેવું છું.

આને પુસ્તકાકારે પ્રગટ કરવા હુંઝાળો સાથ અને સહકાર
આપવા બદલ એમ. એમ. સાહિત્ય પ્રકાશન, આણંદનો હું ખૂબ
જાણી છું.

ભવદીય,
- જીવાભાઈ પ્રજાપતિ ‘પતિત’

જીવાભાઈ જે. પ્રજાપતિ
મુ.પો. કડાછલા - ૩૮૮ ૨૭૦
ઠ. પ્રજાપતિ નિવાસ
તા. લુણાવાડા, જિ. પંચમહાલ

આનુકમળિકા

૧. હેલારે
૨. પ્રેમ
૩. જોવા જેવી થઈ
૪. દારુ પી જાય પછી
૫. થયા કરે
૬. તારા બારણે
૭. ચકલી
૮. પીંખાતો માળો
૯. મેં પછડાટ ખાદી છે
૧૦. વષરાણીને
૧૧. આરતી
૧૨. ડાદ
૧૩. ભાગમાં
૧૪. ઓળખો
૧૫. તારું શું થશે ?
૧૬. ભીમના પુનઃજનની આવશ્યકતા
૧૭. રંગાઈ જાશું
૧૮. આવી છું તું
૧૯. ઘંભરતું જીવન
૨૦. સ્મરણનમાં
૨૧. છપો માર્યો
૨૨. એ જ નિરધાર
૨૩. બારમાસીનો છોડ
૨૪. તારું નામ
૨૫. આવ્યો તારા દ્વાર

આનુકમળિકા

૨૬. કંયાળુંખના
૨૭. વિધિત્ર વાત
૨૮. લૂંટાતા લાગે
૨૯. હું કરી લઈ છું આત્મહંત્રા
૩૦. રંગ મને લાગ્યો ભવાનીનો
૩૧. આમ તો જુઝો
૩૨. ખમેયા કર
૩૩. જિંદગીના પંથ પર
૩૪. પરણ્યા પછી
૩૫. ભેટ
૩૬. નિવાસ
૩૭. નારસાડીશ
૩૮. ગાંધીજી
૩૯. પ્રભાત
૪૦. મીણ જેમ પીગાળીએ
૪૧. કચાં ખોલાયા રામ ?
૪૨. ગાદ્યર
૪૩. જળતાંડવ
૪૪. ગંગાર ગમકે
૪૫. લગાન
૪૬. તમે ચાલ્યાં પાદરમેર
૪૭. જગન્નિયંતા
૪૮. દુષ્કાળ
૪૯. ગુરુવાનું હોય છે
૫૦. છની જોતાં

આનુકમળિકા

- ૫૧. તુજ વિણા
- ૫૨. જાગું તો શું કહીએ ?
- ૫૩. કોણે ખબર ?
- ૫૪. નીકળો
- ૫૫. અખબાર
- ૫૬. દિલના દાવ
- ૫૭. વિધાર્થીઓને
- ૫૮. કફન હતું
- ૫૯. નજરના જામાં
- ૬૦. એ કમાલ કેવી છે ?
- ૬૧. મારા સોગન છે
- ૬૨. નિભાવો મને
- ૬૩. કહાન એતું શું કીદું?
- ૬૪. ભગવાનને ભજનાર
- ૬૫. હું ગંભુ છું
- ૬૬. જીવનદોર
- ૬૭. જાન આવી
- ૬૮. ચોગ્યતા
- ૬૯. ફાની દુનિયામાં
- ૭૦. સમાણંની જત
- ૭૧. તારો છે આધાર મને
- ૭૨. કારોબાર રાખું
- ૭૩. હાથમાં મારા આવે
- ૭૪. મંજૂર છે
- ૭૫. મારે શી જીવવાની આશ ?

આનુકમળિકા

- ૭૬. હું ફરતો રહું છું
- ૭૭. મુનિ વાલ્ભીકિને
- ૭૮. આકોશ
- ૭૯. ખાતરી કરો
- ૮૦. વણા કરવાનાં
- ૮૧. પંખી ઊડ્યાં હોજુ
- ૮૨. તોય ઘણું
- ૮૩. યાદ નમણી
- ૮૪. ઐકલતા
- ૮૫. પથર જેવા કોરા
- ૮૬. પર્વત
- ૮૭. મારે નથી થતું
- ૮૮. સફરમાં
- ૮૯. ક્યારે આવશો ?
- ૯૦. અનામત
- ૯૧. અભ્ર ઘસે
- ૯૨. રાધાની વિરહબ્યથા
- ૯૩. માણસ
- ૯૪. ગોલાણા હત્યાકાંડ - એક બનાવ
- ૯૫. તેડું આવશે હોજુ
- ૯૬. હું મમળાવું છું
- ૯૭. વહે અશ્રુદ્વારા
- ૯૮. તરફકે
- ૯૯. ઊહકાર
- ૧૦૦. હું શોદું છું

આનુકમળિકા

- ૧૦૧. સંબંધ
- ૧૦૨. મારા શબને ધીમે સજવો રે
- ૧૦૩. મને આપો
- ૧૦૪. ઘડીનેઘડી
- ૧૦૫. હું ચાહ્યા કરું
- ૧૦૬. નસીબની ચારી નથી
- ૧૦૭. થાઉ
- ૧૦૮. પત્ર
- ૧૦૯. નિઃશાસ
- ૧૧૦. અશ્વુ દરિયો
- ૧૧૧. તોફાની વાયરો
- ૧૧૨. શબરી
- ૧૧૩. તોરણ લટકે છે
- ૧૧૪. તમે
- ૧૧૫. અમે રચનારા
- ૧૧૬. નજરબાણ
- ૧૧૭. લીન બને તો સારં કહેવાય
- ૧૧૮. હવે મીરાં પાછી કદી નહીં કરશો
- ૧૧૯. હાઈકુ

લેખકનાં પ્રકાશનો

- ૧. કલરવ (મુક્તક સંગ્રહ)
- ૨. શેર અને જોક્સ
- ૩. અણાનુબંધ (વાર્તા સંગ્રહ)
- ૪. બે વાર્તા
- ૫. અમૃતામૃત (લેખસંગ્રહ)
- ૬. શકુંતલા (નાટ્યકૃતિ)
- ૭. સરદારની જીવન ગુરમર (નાટ્યકૃતિ)
- ૮. વસંતના ટહુકા (કાવ્યસંગ્રહ)
- ૯. સ્મૃતિનિનાદ (કાવ્યસંગ્રહ)
- ૧૦. અતીતના પડ્યા (કાવ્યસંગ્રહ)

(૧) હેલારે

મધુદરિયે મોજાં વચ્ચે ઓચિંતી ઉતારે
પળમાં નૌકા ડૂબી ગઈ ઓચિંતી કિનારે
મેઘખચિત ચાંદ ગાઢ તિમિર વેરે છે
પ્રકાશપુંજ રેલાવ્યો ઓચિંતો સિતારે
લોહદરવાજો ફટાફટ બંધ કીધો
ગોળીબાર ચલાવ્યો ઓચિંતો મિનારે
ફાટફાટ જોબન ખૂબ ગમગીન છે
હદ્ય વારી ગયું ઓચિંતું ઈશારે
પરોઢે હતી જે રોમાંચક વનશ્રી
ઉરસ્પર્શિત થૈ વાના ઓચિંતા હેલારે
કોણ જાણે કેમ સોંપો પડી ગયો ?
સાંજે કોલાહલ મચાવ્યો ઓચિંતો કેદારે
પ્રેમાતુર આંખો પરસ્પર પેખે છે
ઉરદ્દ પરખાય છે ઓચિંતું દીદારે

(૧)

(૨) પ્રેમ

એક
રસિક ને સ્વરૂપવાન યુવતીએ
કોઈ અલમસ્ત યુવકની
હુંમેશની ટેવ જોઈને
આજ પૂરેપૂરી હિમતથી
તદ્દન સાઙ શબ્દોમાં સુણાવ્યું
તું જતાં આવતાં
માનવભીડવાળા માર્ગ
આમ વારંવાર મળવા ઉત્સુક બની
દૂરથી એકીટશે જોઈ
મને શામાટે નાહક હેરાન કરે છે ?
બોલ
તું સહેજપણ શરમાયા વિના
મારી પાસેથી તને જે ઈચ્છિત હોય
તે હાલ નિઃશંક માગી લે
આ સાંભળી
ક્ષણનાય વિલંબ વિના
નૂતન આશ્રયવચ્ચે
પેલા યુવકના મ્લાન મુખમાંથી
એકાએક હિમતપૂર્વક ઢાઈ અક્ષરનો શબ્દ
સરી પડ્યો
પ્રેમ

(૨)

(૩) જોવા જેવી થઈ

અરસપરસ સ્નેહે વરતાં જોવા જેવી થઈ
એકબીજાને હદ્ય ધરતાં જોવા જેવી થઈ
પ્રેમવિદ્વળ ઉર મિલનકાજે જંખે છે
વેગે હરણફાળ ભરતાં જોવા જેવી થઈ
સાંકડી શેરીમાં વારંવાર આવજા કરે છે
મિથ્યા પ્રેમાલાપ કરતાં જોવા જેવી થઈ
સાન્સામે તાકીને તારામૈગક રચે છે
ઉગ્ર વિરહાનિમાં જલતાં જોવા જેવી થઈ
ભાનાભાનમાં પ્રત્યેકપળ વસમી સરે છે
આંખે ચોધાર અશ્વ ભરતાં જોવા જેવી થઈ
પરસ્પર સહવાસ વિના સાવ સૂનકાર છે
શીધ મિલનમાટે ભમતાં જોવા જેવી થઈ
આ દારુણ વસમી વેળાએ કેમ કરી જીવાશે ?
પ્રેમાવેશે સહસા મળતાં જોવા જેવી થઈ

(૩)

(૪) દારુ પી જાય પછી

દારુદિયો દારુ પી જાય પછી
પોતે બેભાનાવસ્થામાં પાગલ બની જાય છે
રાજાધિરાજનો સ્વાંગ સજી
માખીની જેમ બણબણે છે સતત અસ્પષ્ટ વાણી
ખખડે છે ભોંય પર બેત્રાણ ખાલી બોટલો ને ઘાલીઓ
સાવસમીપ સુણાય છે પરિચિતોના શબ્દોની ફેંકાફેંક
કિચૂડકિચૂડ મંદ અવાજ કરતા કોલાની જેમ
ઉદે છે છાતી પર આળોટાં કુધાર્તબાળની ચીસાચીસ
ચૂલે માટીના કલાડા પર સ્વયં વનિતા રોટલા ઘડે છે
તડતડ અવાજે પ્રજળે છે ધીમે પવનગંધી હૃતાશન
બોખી હાંડીમાંથી પ્રસરે છે ચોપાસ માંસની દુવસી
રખડતું ગંદુશાન હાંઝતું ગૃહે પ્રવેશી મુખ સૂંધે છે
કાનબૂચી ભીરુ બિલ્લી તાકતી ધીમે ઘૂરકિયાં કરે છે
ગંદી ગટરની જેમ ગંધાતો દીસે છે એનો શરીરકોઈઓ
અસલ બેહોશીની ઝાંય વર્તાય છે સૂકા ચહેરા પર
વારાફરતી મનગમતી પેગ પર પેગ પીધા પછી
કોઈ ખાસકારણસર શેરીમાં જઘડતા ટોળાની જેમ
અધ્યર અવકાશમાં થાય છે અપશબ્દોની ઊડાઉડ
દીર્ઘકાળથી પાણીમાં સડતા કોઈ શુષ્ક લાકડાની જેમ
ઘર આખું અત્યંત દારિદ્રયથી પીડાય છે

(૪)

(૫) થયા કરે

થનાર અવશ્ય થયા કરે
મનનું મનમાં રહ્યા કરે
પ્રથમ દણી મળતાં પરસ્પર
પ્રેમના પવન વાયા કરે
શાયરની કવિતલવરીમાં
લાગણીનો ધોધ વહ્યા કરે
વસંતે આમ્રકુંજની મંજરીમાં
મસ્તીમાં કોયલ ગાયા કરે
શીતકાળે લતાતરુ વનરાજીમાં
શીતસમીર સૂસવાયા કરે
ગૃષ્ણકાળમાં તમ ધરાતલે
વાવંટોળ ઝૂંકાયા કરે
વર્ષકાળે સરિતજો છલોછલ
મહાસાગર લહેરાયા કરે
મનમરકટની કૂદાકૂદમાં
વિચારતરંગ સર્યો કરે
સૌ નાશવંત જીવનલીલામાં
જન્મમરણ ફેરા ખાયા કરે

(૫)

(૬) તારા બારણે

મારા ડાકોરવાળા નાથ મારો જાલી લેજો હાથ
હું આવ્યો છું દુઃખિયારો તારા બારણે, હો દર્શન કારણે
મેં ભરી છે તને બાથ નહીં છોડું તારો સાથ
હું ખોબોભરી ફૂલ લાવ્યો છું તારા બારણે, હો દર્શન કારણે
હું ઘણાં વર્ષોથી રાહ તારી જોતો
દર્શનકાજે હું રાતાદિન રોતો
મારે તારો છે આધાર મને ઉતારો ભવપાર
હું વેગે દોડી આવ્યો છું તારા બારણે, હો દર્શન કારણે
તને છોડી હું બીજે ક્યાં જાઉ ?
ભાવભીનો પ્રસાદ હું ધરાવું
મારી રાખજે તું લાજ તારા શરણે આવ્યો આજ
હું ભક્તિભાવે ભીજાયો છું તારા બારણે, હો દર્શન કારણે
તારા દરવાળે નોબત વાગે
એનો શબ્દ ગગનમાં ગાજે
તમે કીધાં ભક્તોનાં કાજ દર્શન દો ઓ, દીનાનાથ !
હું ખરારંગે રંગાયો છું તારા બારણે, હો દર્શન કારણે

(૬)

(૭) ચકલી

ચીચી કરતી ચકલી
ઘરધર ફરતી ચકલી
મુખે નાનું તરણું લૈ
નીડ રચતી ચકલી
આમ ફરકે તેમ ફરકે
વ્યોમે સરતી ચકલી
છે નાજુક પાંખે જોમ ઘણું
પિંછ વેરતી ચકલી
ચાંચે ચણ મૂકી હોશે
અધ્યર ઉડતી ચકલી
વકનયને નાજુક ડોકે
જગ નીરખતી ચકલી
ધાડાંડૃપે ઉતરી મોલે
કણ ચરતી ચકલી
ધૂળમાં રગડોળી કાયા
પાવન થતી ચકલી
નિત ઘરના ટોડલે બેસી
થાક હરતી ચકલી

(૭)

(૮) પીંખાતો માઠો

મુક્તમને
સ્વેચ્છાએ ઊંચે
ગગને વિહરતા
ભ્યાનક બાજથી
પીંખાતા માળાનાં પંખીઓ
આપઆપમાં
ખૂબ જઘડતાં હતાં

(૮)

(૬) મેં પછડાટ ખાધી છે

પ્રશ્નયપંથે વિહરતાં મેં પછડાટ ખાધી છે
નિત છાનામાના મળતાં મેં પછડાટ ખાધી છે.
છેક મંજિલે પહોંચવા હૈયે હામ ધરી છે
સ્થિર પગ ડગમગતાં મેં પછડાટ ખાધી છે
હુંમેશ પ્રશ્ન પજવે છે અંગતવાત કરવી કોને ?
મિલનકાજ ટળવળતાં મેં પછડાટ ખાધી છે
પ્રતિદિન મીટ માંડતાં માર્ગ સાવસૂનો છે
હરશહેરગામે ગોતતાં મેં પછડાટ ખાધી છે
જોગાનજોગ મળતાં શો વાણી વ્યવહાર કરું ?
અગમ્ય કંઈક બબડતાં મેં પછડાટ ખાધી છે
એકલપંડે જીવવાનું બદનસીબ લખીશ મા
કંટકપંથે ડગ ભરતાં મેં પછડાટ ખાધી છે
હવે પળવારમાં એમ કહેતાં કયારે કૃપા થશે ?
ભવાટવીમાં ભટકતાં મેં પછડાટ ખાધી છે

(૬)

(૧૦) વર્ષારાણીને

વિહુવળ ધરતીના અંતસ્તલે ઉડતી અગન છોળો
પુનિત પગલે પધારી અવ અંગઅંગ ઝબોળો
માજા મૂકી ગગનગોંબે વરસે છે અગનગોળો
વર્ષરાણી ! છોડી રૂસણાં ઝટપટ વેગે દોડો
તીખા વાયરાનો વેગે મચે અહીં તરખાટ
સૂનકારે સળવળી ઉઠે છે સૂકીસૂની વાટ
રઘવાટે હણાહણાટ દોડે વાયરાનો વેગવંત ઘોડો
વર્ષરાણી ! છોડી રૂસણાં ઝટપટ વેગે દોડો
ઉભભરની સાહેલીનાં સખીપણાં શું તૂટ્યાં ?
અદીઠ વીજના અંતરમાં તેજપુંજ શું ખૂટ્યાં ?
વરણાગી વીજના ચમકારા હળવે રહી ઢંઢોળો
વર્ષરાણી ! છોડી રૂસણાં ઝટપટ વેગે દોડો
દેવમંદિરમાં જાલર બજે બજે નોબતડકા
નભે ગર્જનના અભાવે શું નિર્બળમેઘ થયા બંકા ?
મેઘમલ્હારે પંખી થાક્યાં મૌનનું આવરણ તોડો
વર્ષરાણી ! છોડી રૂસણાં ઝટપટ વેગે દોડો

(૧૦)

(૧૧) આરતી

વલખાં મારતી સૂની વાટ ધરતીને રગદોળે
ચારો ચરવા ઘાસનું ફૂટવું પ્રાણી નજરે કેં ખોળે
ખાલીખમ ભેંકાર ભરેલો છે સૂનો અવનીખોળો
વર્ષરાણી ! છોડી રૂસણાં ઝટપટ વેગે દોડો

સૂના વગડાના અજંપે કાં મોર ન કલશોરે ?
ભીજવી દો અંતરને મારા જરમર છાંટના જોરે
હરખે જળહેલી વરસાવો હું છું કાગળ જેવો કોરો
વર્ષરાણી ! છોડી રૂસણાં ઝટપટ વેગે દોડો

આરતી ઉતારો માની આરતી ઉતારો
ધીરેધીરે અંબેમાની આરતી ઉતારો
આશાભર્યો હું આવ્યો છું તારા દ્વારે
નૈયા જૂકાવી છે માડી તારા સહારે
માડી ! મને મારો કે પછી તમે તારો - આરતી.
વિષાદનાં વાદળોથી ચારેકોર ઘેરાયો
એટલે માડી આજે તારી પાસ આવ્યો
માડી ! લો ઉતારી મારા દુઃખનો ભારો - આરતી.
અંતરે મા તારા નામનો દીવો મેં પ્રગટાવ્યો
શ્રદ્ધાનું પૂરી તેલ જ્યોતે ઝગમગાવ્યો
માડી ! દયા કરી મને જલદી ઉગારો - આરતી.
જોજે ખાલી જાય ના ફોગટ ફેરો મારો
તું છે મારી માડી ને હું છું બાળ તારો
માડી ! હવે મને ભવપાર ઉતારો - આરતી.
માયા ને ભમતાના મહામહેલો મેં રચ્યા છે
વેર દગ્દો દંભ હજુ મનમાં પણ વસ્યાં છે
માડી ! નથી મારે ઉગરવાનો આરો - આરતી.

(૧૨) ડાય

પાપનાં પોટલાં ઘણાં ગાંઠે મેં બાંધ્યાં છે
દિલ ઘણાં તોડ્યાં છે ને થોડાંક સાંધ્યાં છે
માડી ! મારું મન હવે ભક્તિમાં વારો - આરતી.
સ્વાર્થના સંબંધો મને ઘેરી વળ્યા છે
કોઈ નથી કોઈનું ખાલી ભેગા અહીં મળ્યા છે
માડી ! મને બાળ આજે કહીને પોકારો - આરતી.
ભટકીભટકીને ભવે ભૂલો હું પડ્યો છું
એટલે તો તારાધામે પાછો વળ્યો છું
માડી ! તારા ચરણોમાં હવે મને ધારો - આરતી.

હે વહાલમ !
તમે પ્રાણાધિક છો તો હું તમારી પ્રેમાધિક છું
આપણે પરસ્પર ભેદભાવ ભૂલી
અભેદમાં સદા રાચીએ તો સારું કહેવાય
હું મારા સ્વરૂપવાન નાજુક દેહે
તદ્દન સ્વચ્છ વસ્ત્ર પરિધાનકરી યથેચું આમતેમ વિહરું
તો શું તમે કંઈ ખચકાટ અનુભવો ખરા ?
હું તમારા રૂપાળા દેહને ઢાંકતા ગંદા વસ્ત્રો
જકડાયેલ મલિન ડાઘ કાળજીપૂર્વક મહાયત્ને ધોવા મથું
તોપણ સ્વલ્પ ધોઈ શકું એમ છું
એ વ્લેતા સમયની વિચિચ્છન ક્ષણ
મારા મૂદુ હૈયાને સતત કોરી ખાય છે
તો સંદર્ભ સ્નેહે જબોળાયેલ
તમારો કોમળ અંતરસ્થિત મલિનડાઘ નિર્મૂળ કરવા
હું સહૈવ અસમર્થ છું

(૧૩)

(૧૪)

(૧૩) ભાગમાં

હું જ ખોવાયો છું મારી ભાગમાં
મળવું શક્ય ના ઓળખાણમાં
ભોજને કેં સ્વાદ આજ છૂટ્યો નહિ
લૂણની ઉષાપ હતી જરા દાળમાં
ઢીંચણે ઢોળાવ હું ચડી ગયો
કૃપાનું કરણ ભળેલું ઢાળમાં
કેં મનનું મારણ મળે ના એટલે
મતસ્ય થઈ તરફને છે જાળમાં
આજ મંજિલ હાથવેંત લાગી જશે
હું દોડતો'તો ફાળમાં ને ફાળમાં

(૧૪) ઓળખો

જગસ્થિત સાચાસાચ ઓળખો
પ્રસરેલ તથ્યાતથ્ય ઓળખો
નિત સૂરજનો સોનેરી તડકો
ગગનગોખથી ધરા પર પ્રસરી
પલકપલમાં અછતો થાય
કોમળ પાંદે વસેલ ઓસબિંદુ
છેલા પરોછે ત્વરાથી પ્રસરી
પલકપલમાં અદ્રશ્ય થાય
વનવગડાનો ઝૂકાતો વાયરો
મંદમંદ શીત લ્હેરે વિહરી
પલકપલમાં અસત થાય
સમગ્ર અસ્તિત્વનો માનવપિંડ
જગના હરખૂણો વિસ્તરી
પલકપલમાં ઓસરી જાય

હરપળ આંતરડોકિયું કરી
ભારે મનોમંથન બાદ
પરાયા સત્ત્વને જાણી
સ્વકીય સત્ત્વને પારખી
શું શું હ્યાત છે બંનેમાં ?
શું શું હ્યાત નથી ઉભયમાં ?
એ ઉચ્ચકોટિનો અભેદ કેળવી
માનવદાનવનો ભેદ સમજી
સત્ત્વ શીવં સુંદરમૃ ઓળખો
પહેલાં પંડને પિછાની
પછી પરાયાને ઓળખો

(૧૫) તારું શું થશે ?

પળમાં જીવન વહી જશે, તારું શું થશે ?
આશા ઉરે રહી જશે, તારું શું થશે ?
ભરજુવાનીમાં તે એળે ગુમાવી
હૈયે ધૂન માની ન લગાવી
ઉરે પસ્તાવો રહી જશે, તારું શું થશે ?
અરમાન અધૂરાં રહી જશે, તારું શું થશે ?
કામકોધ લોભમોહે ફસાયો
કીધી છણયુક્તિ કદી ન ફાબ્યો
કાયા કૃશ થઈ જશે, તારું શું થશે ?
દેહ ખાખ થઈ જશે, તારું શું થશે ?
કદી ન ફસાતો મોહક રૂપરંગમાં
દુઃખનો દરિયો ઉછળે છે જગમાં
ભેદભરમ ભાંગી જશે, તારું શું થશે ?
મા નામે ભવ તરી જશે, તારું શું થશે ?

(૧૮)

(૧૬) ભીમના પુનઃજનમની આવશ્યકતા

આજકાલ
દ્રૌપદીની લાજ લૂંટાય છે ભરચોક
ન્યાયાલયોના બહેરા કાને
પહોંચે નથી શકતી
એની મુંગી વ્યથાઓ
શેહશરમમાં દબાયેલા બેંચાયેલા
ભીજ્ઘપિતામહ સમા ન્યાયાધીશોના
જડપથ્થર હિલને પીગળાવી શકતી નથી
એની આર્તનાદી ચીસો
ન્યાયાલયોની મુંગી દીવાલો
કમકમી બોલી ઊઠી છે
આજના દુઃશાસનોને સંહારવા
આ સિતમગારી અવની પર
હવે પાકી ગયો છે
ભીમનો
પુનઃ જન્મ થવાનો સમય

(૧૯)

(૧૭) રંગાઈ જાશું

પ્રણયના પાકા રંગો રંગાઈ જાશું
પ્રેમરસથી આકંઠ છીપાઈ જાશું
છે જીવનપર્યત સહવાસનો વસવસો
મિથ્યા હઠાગ્રહે ઘડીમાં રીસાઈ જાશું
હોઠે સુમધુર સિમતસરવાળી વહે છે
ઠકામશકરીમાં સહસા ખીજાઈ જાશું
એકાએક મુખે ઉપાલંબ સરી પડ્યો
મૂરજાતા મુખે સહેજે વીલાઈ જાશું
શાસોચ્છ્વાસ સામસામે ખૂદ હોડે છે
શુકર છે પ્રણયરાગમાં રોળાઈ જાશું
પટપટી પાંપણો મીટનું મંડાણ છે
બહેતર છે એકમેકમાં ખોવાઈ જાશું

(૨૦)

(૧૮) આવી છું તું

જિંદગીની અંતિમપણે ફૂલ લઈ આવી છું તું
એક મધુરી પ્રેમની યાદ લઈ આવી છું તું
એક છેડો સ્નેહનો છે વિસ્તરે શેરી સુધી
છેક બચપણની મિષ્ટવાત લઈ આવી છું તું
છે સદા ઉદાસીન ભ્લાન તવ મુખડુ
આજ અતીતકાળનું હાસ્ય લઈ આવી છું તું
આ મારા અંતરે શ્યામઘન શો અંધાર છે
નિતરતી ચાંદનીનું રૂપ લઈ આવી છું તું
ખૂબ ઠાઈમાઠથી મારી નનામી નીકળશે
અંતિમ સંદેશ કેં ખાસ લઈ આવી છું તું
એક જીવનપંથના રાહ સાવ અલગ હતા
આમ વખતસર નિયતઠામ લઈ આવી છું તું
આજીવન તવ પ્રેમનો ઘ્યાસો હતો, ઘ્યાસો હતો
સ્નેહ છલોછલ હાથમાં જામ લઈ આવી છું તું.

(૨૧)

(૧૯) ઘબકતું જીવન

હું
મારા અણિયાળા નાકે
બહાર બેફામ શાસ ફેંકતાં
તું તારા નાજુક નાકે
અંદર ધીમે શાસ ખેંચતાં
એમ હુંફાળા ને ઊભાસભર
શાસોચ્છ્વાસની આપલેમાં
આપણા બંનેનું ચેતનવંતુ જીવન
પળપળ ઓર ઘબકે છે

(૨૨)

(૨૦) સ્મરણમાં

ડાધુઓ કંધે લઈ નનામી
તારા શબને સ્મરણમાં
મ્લાન વદને અભિનિદાહ કરે છે
ત્યારે દોસ્ત ! તારી પૂર્વોક્તિ
સહસા મને યાદ આવે છે
અવ ગામ ફૂટી ધાણીની જેમ
છિન્ભિન્ન થઈ
કદી એકમુકીમાં રહેશે નહિ
સ્ત્રીનાં શીલ ને પુરુષનાં માનપાન સચવાશે નહિ
જનસમુદ્ઘાયમાં પરસ્પર પ્રેમ સંપ ને સહકાર રહેશે નહિ
પ્રજાની પ્રગતિ હિન્પ્રતિહિન અવનત થશે
સત્તામદમાં ચકચૂર બનેલ માંધાતાઓ
દોષિતને હૈયાધારણ આપી
નિર્દોષને સખત રંજાડશે
મંદિર પર ધજા કોણ ફરકાવશે ?
સારા ગામનું રક્ષણ કોણ કરશે ?
એ દુર્નિવાર ચિંતામાં
અહીં ધગધગતી ચિંતામાં
તું અત્યારે મારી સમક્ષ સર્વાગે બળી રહ્યો છું
એમ હું પણ હાલ ચિંતાજીનમાં જલી રહ્યો છું

(૨૩)

(૨૧) છાપો માર્યો

અડા પર ઓચિંતો છાપો માર્યો
લાજ લૂંટાતાં ગળે ગળાપો માર્યો
કળજુગની છે અળવીતરી કર્મકથા
શુભ પ્રસંગે પીઠ પર થાપો માર્યો
હતી લાધવાની મંજિલ હાથવેંતમાં
કર્મસંજોગે નજદીકથી કાપો માર્યો
સૌદર્યમય દશ્યો વિકૃતતાથી જોતાં
આંખે જડબેસલાક અંધાપો માર્યો
ભગવાનને ભક્તની શી નિસ્બત છે ?
જવન ટકાવવા ગાઢ જુરાપો માર્યો

(૨૨) એ જ નિરધાર

માધ્યિક ગાઢ દંડકારણ્યમાં સંચરતાં દૂર
લલચાવતા હેમમૃગનો સતત પીછો કરતાં
વધી જતા અંતરથી આમતેમ અદેશ્ય થતાં ગ્રસ્ત
ભાઈભીડ ભારે હરપળે રામના ઉરે સાલતી
ઈત્યલમ્ભ સુતીક્ષણશરે વીંધાતાં મુખથી વહેતા
પણ્ડુટિમાં વાયુવેગે ધરી આવતા છદમશઘ્નોએ
ટેકને છાત્રવટની સુદૃઢ બનાવવા ધબાકો કર્યો
લક્ષ્માણ ! ધાજે હે લક્ષ્મણ !
ને ફાળ પડતાં તત્કાળ
સહસ્સા પ્રયાણ આદરતાં નિનાદની દિશામાં
પ્રેમસિંચિત અનુજના હદ્યે આકોશ કર્યો
મરુ કે મારુ. બસ, એ જ નિરધાર

(૨૩) બારમાસીનો છોડ

એક બારમાસીનો છોડ
મેં વાવ્યો કુંડામાં
ખંતથી પાળી પોષી
જળસિંચી સંવર્ધિત કર્યો
નજીક જઈ પંપાળુ સાંજે
ભરખપોરે તાકી લઉ
સવારની તો વાત ન પૂછો
જોતાં જલદી હરખાઈ જઉ
વસંત આવી ચાલી પણ ગઈ
આશા ઠિલે ઠગારી થઈ
મેં કીધો મનમાં મનસૂબો
જડમૂળથી ઉઝેડી એને
અંગઅંગ સમેટી લઈ
ફેંકું કો ઉજુજડ ખૂણે
ધીમે અચાનક વા ફૂંકાયો
નવું જોમ ને ચેતના પ્રગટ્યાં
ત્યાં અનાયાસ રેડાઈ ગયું
જળભરેલ પાત્ર કુંડામાં

(૨૬)

(૨૪) તારું નામ

વર્ષોથી
મારા તગતગતા
લાલચટક મેકતા હોઠ પર
આસ્તે આસ્તે અનવરત ફરફરતું
મસ્તીથી ખુલ્લંખુલ્લા લ્હેરાતું
જાણે મખમલી પીછીથી ચીતરેલ હોય
તારું મનગમતું હુલામણું નામ !
પ્રિયે !
કદીક ચમકીલી યાદમાં ખોવાતાં
ક્યારેક સ્મરાણજરામાં નહાતાં
હવે બૂજાતા અંતિમશાસ સુધી
મારી આકુળવ્યાકુળ આંખોમાંથી વેતી
અશ્વની ધોધમાર તીવ્રધારથી
એને સંદતર ભૂસવું દુષ્કર છે
એને સહૈવ ભૂલવું દુષ્કર છે

(૨૭)

(૨૫) આબ્યો તારા દ્વાર

હું આબ્યો છું તારા દ્વાર હે મા !
બાળ તારો થઈને
તું સાંભળ મારો પોકાર હે મા !
હૃદે મારા રહીને
રાતદિન તારી રટણામાં જાગું
દે ભક્તિ મા ! અવર શું માગું ?
તું છે મારો આધાર હે મા !
નિશે તને કહીને
વેરવિભેર છે મનનો માળો
કૃપા કરી પીખાતો ખાળો
તારી લીલાનો નહીં પાર હે મા !
કહું ધ્યાન ધરીને
જન્મોજન્મનો છું દુઃખિયારો
અબુધ છું પણ બાળ હું તારો
તું કર મારો ઉધાર હે મા !
થાક્યો દુઃખ સહીને
તું છે અનુપમ રૂપ રમણીય
તું છે અગમ્ય ને અવર્ણનીય
ગાઉ ગુણ તારા અપાર હે મા !
અંતરે તારા વસીને

(૨૮)

(૨૬) કન્યામંખના

હે વહાલમ !
એકવાર સવારે
હું કોડભરી પિયરમાં વસતાં
મિલનની તીવ્ર જંખનામાં
એકીશ્વરે આગમન કરી
તમારું અભેદ સાંનિધ્ય પામવાના
વિચારમંથન પદ્ધી
ખાલી ખોળાને ખૂંદાવનાર
જનક જનનીની તીવ્ર યાદ આવતાં
એકાએક મારું દિલ પોકારી ઊઠે છે
કૂર મજાક કરી
અવહેલનાના સ્વાંગમાં
હું કદાપિ તમારા સહવાસની ક્ષણમાત્ર ઈચ્છા સેવીશ નહીં
બહેતર છે કે
ઢોલ ઢૂકતા મંડપે
લીલાં તોરણોના ઝુમ્મરે
પીળું પાનેતર પહેરી
મેંદીરંગ્યા હાથે
સમપદીના મંગલક્રિયા

(૨૯)

(૨૭) વિચિત્ર વાત

સ્વજનોના આશીર્વાદ પામી
પ્રભુતામાં પગલાં માંડી
સુખદુઃખે સમોવડી થઈ
સાચી જીવનસંગિની બની
ભવ્યજીવનના પગથારે
સદા દીધિયુષ્ય ઈચ્છતી
નવ્યસંસ્કૃતિના ગોપિત બીજને
ઉર્ધ્વમુખ કરવાની ધખનામાં
નિત સંગે ચાલી
સૂના પારણિયે મીટ માંડી
હેતે જીવવાની હામ ભરીશ
વહાલમ ! શું ઉરે સભૂર છે ?
ખરેખર એ મને કબૂલ છે

વિચિત્ર છે વાત પણ કહેવાનું મન થાય છે
છે ખાલીખમ કોડીઓ વસ્તી વધારો થાય છે
આજકાલ વધી ગયું છે પરોપદેશે પાંડિત્યમું
ગાંડીને શીખ દઈ ખુદ ક્યાં સાસરે જાય છે ?
ધનસત્તા સગાંવાદ પવન છે બધે વગાદારનો
મૂર્ખ સોહે સિંહાસને પંડિત ધક્કા ખાય છે
એ મંચ પર ચઢીને કહેશે, બે બાળકો બસ
ઘેર એમના આમતેમ દશબાર ભટકાય છે
સુણી લોકમુખે વાળી આર્તજનોને ભાળી
કરણી એવી ભરણી તારા બાપનું શું જાય છે ?
પાપીઓના ભાવ હવે જગમાં ઘણા છે ઊંચા
સજજનના શિરે ભરયોક માછલાં ધોવાય છે
પ્રપંચભરી હુનિયામાં જશો તમે ક્યાં ‘પતિત’ ?
જયાં જુઓ ત્યાં બધે કાળોકેર વર્તાય છે

(૨૮) લૂંટાતા લાગે

મહામહેલે મૂંજાતા લાગે
આમતેમ છુપાતા લાગે
છે નેણક્યારી નેહભરેલ
ધા ઉરે લૂંટાતા લાગે
છે કાગળ લખતાં કોરા
અક્ષરો ભૂસાતા લાગે
પ્રેમ અર્પતાં વારંવાર
હરઘડી લૂંટાતા લાગે
ગાઢ અંધારીરાતે નિત
દીપ પણ બૂઝાતા લાગે
આવાસે એકાંત કઠે છે
નાકે શ્વાસ ટૂંપાતા લાગે

(૨૯) હું કરી લઉ છું આત્મહત્યા

અમીરનાં સમૃધ્ય ધર ત્યજ
બિક્ષુક સમીપ ભીખ યાચુ છું
ને હું કરી લઉ છું આત્મહત્યા
સદાચયરણી સાધુસંધ ત્યજ
લૂંટારૂપાયે લળી લઉ છું
ને હું કરી લઉ છું આત્મહત્યા
જનસેવકથી મુખ મચકોડી
કામદારને કળી લઉ છું
ને હું કરી લઉ છું આત્મહત્યા
મહાઅન્નભંડારી ત્યજ
એઠવારિયાને મળી લઉ છું
ને હું કરી લઉ છું આત્મહત્યા
પરહરી સત્સોબતી સદા
શત્રુસંધે જઈ ભરું છું
ને હું કરી લઉ છું આત્મહત્યા

(૩૦) રંગ મને લાગ્યો ભવાનીનો

તને લળીલળી પાયે લાગું, મારી મા !
રંગ મને લાગ્યો ભવાનીનો
તને મળવા હું રાતદિન જાગું, મારી મા !
રંગ મને લાગ્યો ભવાનીનો
તારો દુઃખિયારો બાળ તને વિનવે છે
તારાં દર્શનકાજે આંખ ભીજવે છે
તું ભક્તોની વ્હારે દોડી આવ, મારી મા!
રંગ મને લાગ્યો ભવાનીનો
હું તવ સન્મુખ અરજ ગુજારું છું
હરવા મારાં દુઃખડાં તને પોકારું છું
તારા નામ કેરી ઘૂન મચાવું, મારી મા !
રંગ મને લાગ્યો ભવાનીનો
તારા શરણે નરનાર જે આવે છે
કરી ભવપાર બેડો એને ઉગારે છે
સૂના અંતરે શ્રદ્ધા જગાવ, મારી મા !
રંગ મને લાગ્યો ભવાનીનો
સિંહ પર સવાર થઈ તું આવે છે
સ્મિતભર મુખે આશિષ વહાવે છે
મને બાળ કહી હેઠે પોકાર, મારી મા !
રંગ મને લાગ્યો ભવાનીનો

(૩૪)

(૩૧) આમ તો જુઓ

પરહરી રિસામણાં આમ તો જુઓ
મારી ઘાસી આંખોના જમ તો જુઓ
ધરતી આભ વચ્ચે હું તને કયાં ગોતું ?
સદા જલાતો ચિરાગ તમામ તો જુઓ
હું જીબે હંમેશા રહુ છું વાત વર્ષોથી
ક્યાં ને ક્યારે છે મિલન ? ધામ તો જુઓ
રૂપની સરવાણીઓ વહે છે ચહેરા પર
ખૂંપાતી નજરના ઠરીઠામ તો જુઓ
હું મખમલની પીછીથી તારું નામ લખું
મારા હસ્તે કોઈ અજબ કામ તો જુઓ
તવ હસ્તીનાં તેજ આંખોમાં ચમકે છે
મુજ ઉરસ્થિત તીવ્ર દમામ તો જુઓ

(૩૫)

(૩૨) ખમૈયા કર

સંકટે મદદગારી કરી ખમૈયા કર
વાદળ વિપતનાં વિદારી ખમૈયા કર
આદિઅનાદિથી પરસ્પર નાતો છે
ઘટે જીવનરસ પ્રસારી ખમૈયા કર
જીવન ચડઉતરની કેડી છે
સુગમ મારગે વિહારી ખમૈયા કર
માગ આગમનનો આભાસ છે
મિથ્યા મોહમાયા વિસારી ખમૈયા કર
ચિત્તે રાગદ્રેષનાં જાળાં છે
હૃદે પ્રેમરસ છંટકારી ખમૈયા કરજ
જન્મમરણ અનિવાર્ય હેરોફેરો છે
ભવબેડો પાર ઉતારી ખમૈયા કર
કંચનવધૂં કાયા કંપે છે
ભવભવનો ફેરો નકારી ખમૈયા કર

(૩૬)

(૩૩) જિંદગીના પંથ પર

જિંદગીના પંથ પર મિત્રો એવા મળતા રહ્યા
પીઠ પાછળ ઘા કરી નજીદીકથી ભળતા રહ્યા
ગોળનું ગળપણ ભારોભાર જીબ વિશે હતું
અંતરે તો કોણજાણે કેટલું બળતા રહ્યા ?
એમની તરફેણ હું કરતો રહ્યો છું એટલે
શાનની ગુલાંટ જેમ એ દંભથી ઢળતા રહ્યા
આજલગી જે કંઈ સર્વ યત્નથી મેં મેળવું
એટલું એ સહેજમાં શ્રમ વિના રળતા રહ્યા
મિત્રતાના નામ પર ચોડી બેહૂદું કલંક
એ બધા પવનવત્ત રસ્તે પછી વળતા રહ્યા

(૩૭)

(૩૪) પરણા પછી

પરણાની રાતે એકાકાર થયાં
વાંઝિયાં સમજાં સૌ સાકાર થયાં
ગાઢ અંધારે લજજા પણ લજજઈ ગઈ
એય બાહુપાશમાં જકડાઈ ગઈ
આંખે ઉજગરો વર્તાતો નથી
સુંદર પાલવ સહેજ સૂકાતો નથી
ગુલાબી હોઠ ભીજીઈ ગયા હોઠથી
કોરી લાગણીઓ ફૂટી ગઈ હોશથી
નેત્રથી નેહનીર નિતરે
પ્રેમવારિના ઓઘ ઉરે ઉભરે
એકબે વર્ષના સ્નેહજળ છંટકાવ થતાં
દ્રવી જતાં ઉભયઉર એકમેક થયાં
પારણિયું જૂલે છે બહાર પ્રાંગણે
કિલ્લોલતું હેતાળ બાળ રંજને
દૈ ગોઢમાં ગાલ પર ચૂમી અર્પતાં
હૃદય પ્રેમતૃમિથી ભરાઈ ગયું
થતાં નેત્રનો ત્રિકોણીયો સંગ સહેજે
ત્યાં સહસા રચાઈ ગયો આશ્વેષ

(૩૮)

(૩૫) બેટ

મેં
લીલાઇમ ઉપવને પ્રવેશી
વિધવિધ રંગબેરંગી પ્રકુલ્પ ફૂલોમાંથી
ચોમેર પરિમલથી મધ્યમધતું
એક મનગમતું સુમધુર ગુલાબપુષ્પ
(ઉમંગબેર સ્વેચ્છાએ ચૂંટી પાછા ફરતાં
કોણ જાણે કેમ એ મારા કોમળ હાથમાં બિલબિલાટ હસે છે ?
અનેકાનેક પ્રવૃત્તિઓથી ધમધમતા
વિશાળ અને સમૃધ્ય શહેરની
માનવભીડવાળી ભરચક ગલીમાં
પ્રાતઃકાળે નવના સુમારે પરિબ્રમણ કરવા નીકળેલી
રૂપવતી સખીવૃદ્ધ વર્યે સોહતી
એક સ્વરૂપવાન નવયૌવના યુવતીને
મેં (ઉમંગબેર સ્વેચ્છાએ ચૂંટી છે)
કોણ જાણે કેમ હાલ મન અહેસાસ કરે છે કે
એ મારા મૂઢુ ઉરમાં જીવનપર્યત ઉપસ્થિત રહેશે ?

(૩૯)

(૩૬) નિવાસ

અચાનક એનાં દર્શને
મારી સ્નેહોર્મિ છલકાતાં
ખુશીથી ગુલાબપુષ્પ ભેટ ધરતાં
મારા આશ્ર્ય વચ્ચે શુભહસ્ત પ્રસારી
સાવધાનીથી સ્થિતસહ સ્વીકાર કર્યો
મોહક મુખ મલકાવી
હલો, ગુડમોર્નિંગની અવેજીમાં
'ખૂબ આભાર' એમ વચ્ચન ઉચ્ચારતી
ધીમા પગલે આગે સંચરતાં
ક્ષેતી એ નાજુકક્ષણ ખરેખર ધન્ય છે

હું અમાસ અંધારે વસુ તું પૂનમતેજપુંજે વસે
હું રાતે સમણાં સહુ તું મોજે પુષ્પશયામાં સૂવે
નભથી ઉલટભેર ચાંદની તુજપર સકલરૂપ ઠોળે
કોઈ સ્વભન્નિલ અધીર પાતળિયો જગના હરખૂણે ખોળે
કો તરંગસમ સપનું આંખે સહસા ઊડે જબકોળે છે
ઘેનભર આંખે હસ્ત પ્રસારી મૃહુકાયા ધીરે ઢંઢોળે છે
હું ખંડિત અવશેષે વસુ તું ઉન્નત મહેલજરૂખે વસે
હું રણના જળજાંજવે વસુ તું સ્વર્ગના આવાસે વસે
નાજુકનાકના શાસોચ્છવાસે ઉરધ્વબકારે કોણ છે એ ?
અધ્યતંત્રાની જાગતી જંખનામાં એ દેવપરી શી દિવ્ય દીસે !
બેસૂરા વીણાજંતરના સકલ તારેતાર મેં જંકાર્યો છે
પ્રેમની અમૂલ પારસપેટીમાં ઉલયઉર પૂરાયાં છે
હું ગગનના ગોખે વસુ તું ચાંદસૂરજ ઉજાશે વસે
હું રાતામાતા હોઠે વસુ તું સ્થિતના ફુવારે વસે

(૩૭) નાસ્તાડીશ

સભાખંડ શ્રોતાઓથી ખીચોખીચ હતો
 પુષ્પહારથી ઓપતા માનનીય પ્રમુખશ્રી સંબોધતા હતા
 વિષય હતો ‘કૃધાપીડિતજનો કાજે સદાગ્રતની આવશ્યકતા’

 ભાષણ આસ્વાદ ને અસરકારક હતું
 થતા હતા સર્વત્ર તાળીઓના ગડગડાટ
 ને શાબાશ શાબાશના સતત પોકાર
 બેગાણ વક્તાઓના પ્રવચનની સમાચિ બાદ
 સર્વને હારબંધ નાસ્તાડીશની રસલહાણ થતાં
 છેલ્લી બેન્ય પર હતા નાસ્તાવિહીન ત્રાણચાર જન
 વહે મંદ વિમાસણે એકેક ક્ષણ
 બધે નાસ્તાડીશને ન્યાય આપી
 ચુખરૂપ ચાપાણી પીધાં
 અગાધ તૃપ્તિના ઓડકાર ખાધા
 તેક ઊચી કરી ઉન્નત શિરે
 મહાશયે ફેરવી ચોપાસ ગર્વિલી નજર
 ત્યાં મનમાં સહસા પ્રશ્ન ઊઠે
 છે આ કેવો વિષમ વ્યવહાર !
 જામે મુખ પર ક્ષોભ ને સંકોચનાં જળાં
 સમકાળે અવર ઉદ્રક્ષુધા ઉલ્લંઘી
 માણી હોંશે નિજઉદ્રક્ષુધાતૃપ્તિ
 આજના કાર્યની ફલશ્રૂતિ સધાતાં
 અંતે વિખેરાઈ સકલ સભા

(૪૨)

(૩૮) ગાંધીજી

પોરબંદરના ગાંધીજીને
 બંદૂકની ગોળીએ વીધી
 સતાની ખુરસી કાજે
 અવળી મતિ કિધી
 સકલ દેશનો મહાત્મા
 સ્વર્ગવાસી થતાં આત્મા

 પ્રસર્ય સ્વાર્થ ને પ્રપંચ
 એક્કચ્કી ચાલે તંત્ર
 એના પુનર્જન્મના સ્મરણે
 ધરાના હુઃશાસનો ધૂજે

 આજ લોકસેવકો એને
 સદા સ્વર્ગ ગાંધી
 ગાંધીના નામે ગાંધી થયા છે
 ભરી જેલને બદલે નિજ ઘર

 કશા પરસેવા વિના
 નિત પર સેવા કરે છે
 બદનામ કરી ગાંધીજીને
 ગાજવે મેવા ભરે છે

(૪૩)

(૩૯) પ્રભાત

પૂર્વકાશે ફૂટી નીકળ્યું સહસા નવ્ય પ્રભાત
આમ દીસો કાં ઉદાસ ?
એયે ! આવો મારી પાસ
ઘંટીઓ ઘનધોર ગરજે ઘમ્મર વલોણાં થાય
પશુપંખી ચારો ચણ ચણવા ગીત મધુરાં ગાય
હળવે વહેતા શાસમાં ખૂટવા આવી રાત
જોઉ સધળો હું ઉજાસ
એયે ! આવો મારી પાસ
સમજાં સોડમાં લઈને સૂતાં જાગી ઉઠ્યાં નરનાર
યાદ કરે કોઈ માતપિતા કોઈ રામ કોઈ ભરથાર
ધીમે સૂની અવની પર પડે પગલાંની ભાત
ઝંખું સદૈવ હું સહવાસ
એયે ! આવો મારી પાસ
સૂનો વગડો જાગી ઉઠતાં ચેતનવંતો થાય
વાયરે વૃક્ષો ડોલી ઉઠતાં હૈયે હર્ષ ઉભરાય
હુંફ ભરી હૈયામાં સૌ કરતાં છૂપી વાત
દીસે છે ચારેકોર આભાસ
એયે ! આવો મારી પાસ

(૪૪)

(૪૦) મીણ જેમ પીગળીએ

સતકર્મ કરી સદા અમૂલ જીવન પસાર કરીએ
આશ કે નિરાશામાં નિશ્ચે સમતા ધારણ કરીએ
ઉગલેને પગલે પ્રથમથી ગમ સર્વ જરવીએ
નસીબે છે નિર્મિત હાર તે હોશભેર સ્વીકારીએ
ભલે ઉજાડો આલિશાન મકાનોની બધી દીવાલોને
ખુશીથી એ સમારતાં નવું નગર ફરી વસાવીએ
તારી લાખ બુરાઈને બદલે માત્ર મારી ભલાઈ છે
ઉલટભેર ઉભરતાં અંતરે કદી ન વીસરીએ
આ સાવ જૂઠા જમાનામાં કયાંક સચ્ચાઈ છુપાઈ છે
થાકીએ શોધતાં વારંવાર છતાં કદાપિ ન પામીએ
ભલે છે મારું વજહદય પરંતુ સ્વલ્ય મૂઢ તો છે
જગમગતી દીપકજ્યોતમાં મીણ જેમ પીગળીએ
બૂમ પાડી બોલાવતાં તમે મુખ મચકોડી જાઓ છો
તૂટેલ કોઈ કારણસર ઉભય ઉર પુનઃ જોડીએ

(૪૫)

(૪૧) કયાં ખોવાયા રામ ?

આજકાલ છે ભારતવર્ષે
ઠેરઠેર રામાયણ ને અયોધ્યાકાંડ
પવિત્ર રામજન્મભૂમિ
ને બાબરી મસ્ઝિદનો પ્રશ્ન
સર્વત્ર ઘેરેઘર ચચ્ચાય
તોડફોડ તોફાનો થાય
બધે આતંકવાદ છવાય
કરફ્ફુનાં દર્શન થતાં નિત
લાઈચાર્જનો સ્વાદ મળે
જનજીવન ખોરવાઈ ગયું
પ્રજાનું નુકસાન થયું
નેતાઓનું શું ગયું ?
કંઈક વિચારો હે રાવ !
નિર્દ્ય થયા છો શું સાવ ?
ત્યજ અટપટા દાવ
ત્વરિત ઉતારો હવે ભાવ
ક્યારે જન્મ લેશો રામ
પાર પાડવા પ્રજાનાં કામ ?
હિરણ્યકશ્યપને સંહારવા
નરસિંહરૂપે પ્રગટો હે રામ !

(૪૬)

(૪૨) ગાઢાર

છે ઠેરઠેર ગાઢાર દુનિયામાં
એક નહિ અપાર દુનિયામાં
બોલે બોલે ફૂલ જરે
છે સ્વયં અંગાર દુનિયામાં
વાતનું વતેસર કરે
લહે ન કેં સાર દુનિયામાં
તૂટેલ નાના તારઝંકારે
બજવે છે સિતાર દુનિયામાં
લલના દેખી નેણ ઠરે
છે આંખે વિકાર દુનિયામાં
રચી માનવમેળા હોશે
કરે નરસંહાર દુનિયામાં
માલમતા ધરતાં અંકે
ન માને આભાર દુનિયામાં

(૪૭)

(૪૩) જળતાંડવ

કૃપા કીધી કોડીલા કૃષ્ણો કરી ઉદાર લહાણી
શિરથી આળઉતારવા ધીમે સઘળે વેર્યા પાણી
મેઘાંબર નભે ત્રાટક્યા થૈ ગાજવીજ ને જલધારા
જાણે રૂઠેલ શિવ તાંડવનૃત્યે થતા ધરતીના પ્રૂજારા !
સકલ સાજ સજી અવની પર ઉતરે વર્ષારાણી
સરિતકાંઠે જળ છલકતાં તૂટતાં નભના બંધ
પૂરે ખાસાં ગામ તણાતાં ઉડતી લાશ કેરી દુર્ગંધ
શ્વાનગીધ ને શ્યામલ કાક ઉજવે હોંશે ઉજાણી
બજાર વચ્ચે ચોરેચૌટે શેરીમાં સળકતાં પાણી
નગરે વહેતા સલિલમધ્યે સર્વ થતું ધૂળધાણી
દીર્ઘ ધામા રચી ધાબે સૌએ મહાસજા પીછાણી
ઝાડજાંખરાં સમૂળ ઉખડ્યાં દીસે ખાબડખૂબડ રસ્તા
જલસ્થલ વિકાર થતાં પળમાં ઉપસે નવીન નકશા
હે અકળકળાકાર ! કોઈ ન શકે તવ કૃપા પ્રમાણી

(૪૪)

(૪૪) ઝંજર ઝમકે

હોહોરે માનું ઝંજર ઝમકે
ઝંજર ઝમકે ને છમછમ રણકે
માના ભાલે ટીલડી ઓપે
કાને કનકકુંડળ શોભે
ધમ ધમ રૂડી ધરતી ધમકે
ઝંજર ઝમકે ને છમછમ રણકે
સુંદર કટિકંદોરો ઓપે
નાકે નમણી નથની શોભે
કરે કનકકંકણ ખણકે
ઝંજર ઝમકે ને છમછમ રણકે
છે શંખ ચકાસિ ત્રિશૂળધારી
માને સોહે છે સિંહસવારી
શિરે મોતીમુગટ જબકે
ઝંજર ઝમકે ને છમછમ રણકે
દીનદુઃખિયાંની છે રખવાળી
સંકટે ભક્તોની વ્હારે છું આવી
કંઠે રૂડો કનકહાર ઓપે
ઝંજર ઝમકે ને છમછમ રણકે
રાતદિન માડીના ગુણ ગાઉ
હેતે માને વારીવારી જાઉ
માના હોઠે સિમત રૂં ફરકે
ઝંજર ઝમકે ને છમછમ રણકે

(૪૫)

(૪૬) તમે ચાલ્યાં પાદરમેર

માથે મૂકી રૂડી હેલ ગોરાંદે !

તમે ચાલ્યાં પાદરમેર

પિયુ ગયો પરદેશ ગોરાંદે !

તમે ચાલ્યાં પાદરમેર

પાછલી ખોરે ઊગતાં સૂરજ આંખે સમણાં ઝાકમજોળ

હરપળ ધબકતું ઉર અધીરું ભીજીવે પાલવકોર

હૈયે હેતની રેલમછેલ ગોરાંદે !

તમે ચાલ્યાં પાદરમેર

વેરાનપંથે પડતાં પગલાં ધીમાં ઝાંજરે ઝમજમ શોર

આડે ખોર તારા અંતરદ્વારે ટહુકે યાદના મોર

શો અજબગજબનો ખેલ ? ગોરાંદે !

તમે ચાલ્યાં પાદરમેર

સિંચેલ જળે સ્વસ્થ ઉપવન ખીલતાં કોયલ કરે કિલ્લોલ

લતાતસુવરે પુષ્પોની મહેકે પાનખર પડધે અબોલ

મૂરજાતી નાજુકવેલ ગોરાંદે !

તમે ચાલ્યાં પાદરમેર

દૂરક્ષિતિજે ઊડતી ન ડમરી ન અણસાર કશો ઓણીમેર

દીઠી હશે મૂરત કૂવા કાંઠે જળ ભરતાં ઘટે હોંશભેર

ક્યારે પહોંચશો મહેલ ? ગોરાંદે !

તમે ચાલ્યાં પાદરમેર

(૪૫) લગાન

પુષ્પોથી ખીચોખીય રૂં ચમન હોય છે
પ્રેમીના પ્રણયનાં મધુર કવન હોય છે
નફફટ બની હોઠ મરક મરક મલકે
ઉરે સદાકાળ જલતી અગન હોય છે
હોઠથી સરી પડે છે પ્રેમળ વેણ
કોમળ હદ્યમાં ઊડી લગાન હોય છે
દીસે ચંદ્રની જેમ હિલે ડાઘ વરવો
લાલચટક ગાલે શ્યામ ખંજન હોય છે
સદીઓથી સૂરજ ઊગેઆથમે છે
અતૃપુ ધરાને સ્વકીય ગગન હોય છે
લો, અચાનક આવી છે પ્રણયની સવારી
ઉર પ્રેયસીનું પ્રેમભવન હોય છે

(૪૭) જગન્નિયંતા

આ સંસારના સિતારનો રણકાર લાગે છે
ભળતાં સૂર તારમાં મીઠો ઝંકાર લાગે છે
પરકલ્યાણહેતુસર કંઠે વિષ ઘોળવાં
સદા શિવમુખે સોહતી અમીધાર લાગે છે
તપે છે ત્રિવિધતાપે કોમળ કાય દહવા
જીવનવૃક્ષની છાયાનો આધાર લાગે છે
મચ્યો આશના પાશે માનવખેલ ખેલવવા
સકલ સૂચિનો સુંદર શણગાર લાગે છે
વિષઅમૃતના ઘાલે દીધા છે રંગ જબકોળી
ભવભવનો એ સાચો તારણહાર લાગે છે
રણે જાંઝવાંજળે તૃપ્તિ કંઠ રીજવવા
મીઠી વીરડી સમો મદદગાર લાગે છે
ઘડે ઘાટ નભગોખે પૂરા નાચ નચવવા
એ જગન્નિયંતા ખરો કલાકાર લાગે છે
ઘૂઘવે સૂચિનો દરિયો ભરતીઓટ લાવીને
અતિ ખારો પણ ખારો કંઈ સાર લાગે છે

(૫૨)

(૪૮) દુષ્કાળ

દુષ્કાળના ઓળા ઉત્તરતા જાય છે
હાહકાર સર્વત્ર વતીતો જાય છે
છે બધે ઘાસચારો ને પાણીની તંગી
ભૂખે હોરદાંખર રીબાતાં જાય છે
દરિયે શું ખૂટી ગયાં છે પાણી ?
નભે વાદળ કોરાંકટ જણાય છે
દેખાતાં કેંક ખેતરો લીલાંછમ
સાવ સૂકી ધરતી ઉજ્જવલ દેખાય છે
વાદળવિહીન છે નભનો સીમાડો
કૃત્રિમ વર્ષાના અખતરા થાય છે
વધે છે ભૂખમરો ને તોફાન સદૈવ
માનવ બિચારો હિજરાતો જાય છે
ધરી હૈયે ધીરજ રાહ હજુ જુઓ
ધાર્યું ધરા પર પ્રભુનું થાય છે

(૫૩)

(૪૯) ઝૂકવાનું હોય છે

પ્રેમાભ્યિમાં દૂબવાનું હોય છે
પ્રણયપૂર છૂટવાનું હોય છે
ખોલ, ભેદભરમ તવ નખરાંનો
નયનાધારે ઝૂકવાનું હોય છે
બંધ કર બકવાશ કાણમાગમાં
જીભને શું પૂછવાનું હોય છે ?
વેરાનપંથ કાપતાં અતિતોરમાં
એક ડગલું ચૂકવાનું હોય છે
એમ ન બેહાલ કર કારણવિના
બિંધાસ્તથી જીવવાનું હોય છે
એ ઘ્યાલ છે વર્ષોના સહવાસથી
પ્રેમપંકે ખુંપવાનું હોય છે
તારા વગર જીવનમાં તારી કસમ
ઉરદ્દ્દ ઘૂંટવાનું હોય છે

(૫૪)

(૫૦) છબિ જોતાં

છબી જોતાં અજબ તારી ઉલટબેર હું જમતો
મોહક આંખના ઈશારે હષાવેશે સદા રમતો
છે અકાભ્ય અપરાધો પ્રેમપંથે વિહરવાના
તવ મુખથી સરતા ઠપકાના બોલ હું ખમતો
તારી આંખનાં કામણ બેચેન ખૂબ કરતાં
ધસી આવતો નજીક ભલે ગમતો કે ન ગમતો
ન ગતાગમ કશી મને ઉરે આશ શાની છે ?
તને નખરિખ નીરખવા સૂના મારગે દમતો
આ અણજાણ રસ્તાઓ બુલંદ સાદ પાડે હજુ
તવ મિલનભ્યાલમાં હરશહેર શેરીમાં ભમતો
ન પરવા કરી કોઈની તુજવિણ ઓ, પ્રેમદાખ્યારી !
મુલાયમ ઘારની કસમ તવ નજરથી નમતો
આ રગરગ હરશાસ ને ઘડકનમાં વહેતી તું
થતાં સ્મરણ ઉરમાં હરનિઃશાસ મુજ શમતો

(૫૫)

(૪૧) તુજ વિષા

આ

અસાર સંસાર સાવ સૂનો છે
 સાદ પાડી સમીપ બોલાવે મને
 હરકાણ સમસ્ત ચેતનતત્ત્વો
 શું મારા દેહના સર્વ અંગોપાંગો
 નાદગ્રાહી કર્ણસમેત શિથિલ છે ?
 ક્યાંથી આવે છે કર્ણપ્રિય રવ ?
 કોનો આવે છે સુમધુર રવ ?
 મારા ઉરના કોક અજાણખૂણે
 કોણ સદૈવ સ્મરણમાં આવે ?
 મારે ધરા આસમાન સમ છે
 મારે સદા સૂર્યોદયાસ્ત સમ છે
 મારે વનોપવનના વા સમ છે
 મારે પંખીઓના રિક્ત કલબલાટ
 ને તન્વંગીના મિષ્ઠવેણ સમ છે
 મારે શહેરગામ શેરી સમ છે
 મારે વહાલાંદવલાં સમ છે
 મારે સંયોગવિયોગ સમ છે
 મારે ખળખળનાટે વ્હેતાં જરણાં
 ને આંખથી ખરતાં અશુ સમ છે
 હાલ મારા હાલ બેહાલ છે
 તુજ વિષ. હું ખાઉ દું તારા સમ

(૪૬)

(૪૨) ઝાંઝું તો શું કહીએ ?

ઝાંઝું તો શું કહીએ ? જશોદામા ! ઝાંઝું તો શું કહીએ ?
 કૃષ્ણ વિષ કેમ રહીએ ? જશોદામા ! કૃષ્ણ વિષ કેમ રહીએ ?
 બાંધવ બળદેવનો બળિયો નિત ઠાવકું મુખ મચકોડે છે
 પુગવત્સલનંદ નિશદિન ઘારાબાળને મધુવને ખોળે છે
 વૃંદાવનના સૂના મારગે કોઈ પુનિત પગરજ ફંઝોસે છે
 મધુર બંસીના સુણતાં નાદ સૌ ગોવચ્છવૃંદ ભાંભરે છે
 ગાગું તો શું કરીએ ? જશોદામા ! ગાગું તો શું કરીએ ?
 કૃષ્ણ વિષ કેમ રહીએ ? જશોદામા ! કૃષ્ણ વિષ કેમ રહીએ ?
 કંકણ નાના સાવ નિર્બજ થૈને વનવગડે મટુકી ફોડે છે
 આમતેમ ફેંકાતાં જોશે કોમળ કરનાં કંકણ તોડે છે
 કલકલ નાટે વ્હેતી યમુનાતીરે કદંબડાળ પર ઢોકે છે
 રૂંગ ગોકુળ વૃંદાવન ત્યજ ગયા છે એમ સુણીએ કહેતાં કોઈને
 દુઃખે નિશદિન સ્મરીએ જશોદામા ! દુઃખે નિશદિન સ્મરીએ
 કૃષ્ણ વિષ કેમ રહીએ ? જશોદામા ! કૃષ્ણ વિષ કેમ રહીએ ?
 બ્હાવરી બ્હાવરી આકુળ વ્યાકુળ પ્રેમઘેલી રાધાનું શું થશે ?
 સખીવૃંદ સૌ રોષે ભરાતાં અંગતરાવ તે કોને કરશે ?
 માગ ગોપીઓની ભરીએ જશોદામા ! માગ ગોપીઓની ભરીએ
 કૃષ્ણ વિષ કેમ રહીએ ? જશોદામા ! કૃષ્ણ વિષ કેમ રહીએ ?

(૪૭)

(૫૩) કોને ખબર ?

પર્વત ઊંચા રચ્યા છે કેમ, કોને ખબર ?
ખળખળ જરણાં વહે છે કેમ, કોને ખબર ?
શું ચંદ્રમાનાં તેજ નભે ઊણાં પડ્યાં ?
ગહન અંધારને ઉલેચવા શું અશક્ત રહ્યાં ?
જગમગ તારલા મઢ્યા છે કેમ, કોને ખબર ?
પૂર્વપશ્ચિમે સૂરજ નિત ઊગે આથમે
સદીઓથી ચાલી આવતી પરંપરા સાચવે
જગે ઉજાશ જરે છે કેમ, કોને ખબર ?
ઉછૃષ્ટા મોજે નિત સાયર ઘૂઘવે
સ્થિર નાવ હંફાવતાં પવન સૂસવે
કાંઠા મરજાદે રહે છે કેમ, કોને ખબર ?
બે રસીલાં ઉર પરસ્પર ઝંખતાં
ભાવિભીતરે મુલ સમણે ચણતાં
આંખે અશુ દે છે કેમ, કોને ખબર ?

(૫૪)

(૫૪) નીકળો

આફતમાંથી બહાર નીકળો
મિગ મદદગાર નીકળો
સહતાં દેહના હરજીભો
હદ્યમાંથી ખાર નીકળો
પ્રેમગલીથી આવજાવમાં
સલામતીથી પાર નીકળો
સમાહની સાઈમારીમાં
મજાનો રવિવાર નીકળો
લગ્નોત્સુક યુવામેળામાં
સુસંસ્કારી નાર નીકળો
માનવંતી મહેફિલમાંથી
એકાદ તો યાર નીકળો
જવન છે સકલ પુરાણો
ગીતાનો સાર નીકળો

(૫૫)

(૫૫) અખભાર

સમજુને સાનમાં હું કરું છું ઈશારો
એ જનજીવનનો છે એક સહારો
અથથી ઈતિ જનવીતક વણી લીધાં
રોક્યો છે આંખથી વ્હેતો અશ્વુહુવારો
છે શહેરસંસ્કૃતિ ને અફવાઓની વાત
છે ગ્રામ્યજીવનથી ઉભરાતાં બજારો
જુદાં રૂપરંગ ધરે છે સદા મોસમ
છે કદી પાનખર કે વસંતની બહારો
ઉકલે છે અહીં સૌની વ્યથા ને જનકથા
નિતનિત પ્રગટે નવ્ય સમાચારો

(૬૦)

(૫૬) દિલના દાવ

આજ અંતરપટ ખોલો
મુખેથી પ્રેમવાણી બોલો
જણાજણો છે પ્રેમના ઉરે તારેતાર
રૂપાંદે ! દિલના દાવ દેતાં લાગે શી વાર ?
કોમળકાયા જોજે કરમાય ના
ઓરતા કદી અધૂરા રહી જાય ના
કોરી લાગણીઓ જોજે ફૂટી જાય ના
સંયમ સ્વયં કદી તૂટી જાય ના
વિશ્વાસનો શાસ જોજે ખૂટી જાય ના
મૃદુ અંતરે ધીરજ ધરો લગાતાર
રૂપાંદે ! દિલના દાવ દેતાં લાગે શી વાર ?
સૂના અંતરે કોઈ સાદ પાડે છે
વસમી વેળાએ કોઈ યાદ આવે છે
આંખે સટાક સમજું આવે છે
અગમ્ય નવ્ય સંદેશ આવે છે
કોઈ ગેબી પગરવ સુણાવે છે
આવો, સૂના આંગણે મારા જલદી લગાર
રૂપાંદે ! દિલના દાવ દેતાં લાગે શી વાર ?

(૬૧)

(૪૭) વિદ્યાર્થીઓને

બોલો મારા ભાઈઓ ને બોલો મારી બહેનો
તમે બધાં નિશાળે નિયમિત આવશો કે નહિ
જ્ઞાનપ્રાપ્તિ અર્થે સૌ પહેલાં સરસ્વતી ઉપાસના થાય છે
શાંતચિત્તો ધ્યાન ધરતાં વિદ્યાર્થેવી રિઝાય છે
શિસ્તબધ્ય સૌ હારમાં ગોઠવાશો કે નહિ - બોલો.
નિષ્ગાત સાહેબો સ્નેહપૂર્વક જ્ઞાનગંગા વહાવે છે
પ્રેમકરુણાને માનવતાના પાઠ હંમેશ શીખવે છે
ખોબેખોબે જ્ઞાનનાં નીર પીશો કે નહિ - બોલો.
શરીરની સુખાકારી અર્થે સ્વાસ્થ્યશિક્ષણ અપાય છે
ખોખોહતુતુતુને વોલીબોલ જેવી રમતો રમાય છે
ખેલટિલી ને વફાદારી ડેળવશો કે નહિ - બોલો.
મોતી સરીખા અક્ષરો કાજે હસ્તાક્ષર પ્રોજેક્ટ લેવાય છે
ઉડીને આંખે વળગે એવા સારા અક્ષરો બનાવાય છે
ધીમેધીમે અક્ષરો ખરાબ સુધારશો કે નહિ - બોલો.
બાહોશ વક્તાઓના ઘડતરકાજે વકૃતૃત્વ સ્પર્ધાઓ યોજાય છે
જનમેદનીમાં યશોગાન ગાવાનો કસબ હાથ ધરાય છે
નિર્ભયપણે શબ્દોની ગાથા ગાશો કે નહિ - બોલો.
જરૂરથરોને કંડારી દઈને જીવંત મૂર્તિઓ ઘડાય છે
હાડમાંસને આત્મા કેલું અમીસિંચન કરાય છે
આપત્તિટાણે મિજાજ ચહેરે હસશો કે નહિ - બોલો.
જગકેરી પરનાં ભમતાં બાળું વિખેરાશે નિર્ભિત કાળેજ
સુરાણપટમાં ભળેલી સુવાસ પ્રસરશે ધીમી ચાલેજ
શિર પર ચેઢાલા ઋણાને કદી ફેડશો કે નહિ - બોલો.

(૬૨)

(૪૮) કફન હતું

તું હતી ને તારું સુંદર વદન હતું
મળેલ મન હતું અલગ બદન હતું
ચાલીચાલીને વેગે જરૂર પગ થયા
વિરામકાજ સાવ સમીપ સદન હતું
ઠરીને નિરાંતે વાત ન કરી શક્યાં
મુખેથી ઓચરતું વિરાગનું કવન હતું
દિલે ના સ્પર્શો તો ડિલની વાત જ શી !
લહેરાતું વાયરે ઉડતું ગવન હતું
ઓચિંતાં કયાં તમે આમ ચાલી નીકળ્યાં ?
દૂરથી મેં જોયું તો કરમાં કફન હતું

(૬૩)

(૫૯) નજરના જમમાં

મારા હોઠ પર બીડાયેલ હોઠ
તારા પ્રેમનો મધુર રોમાંચ અર્પતા જાય છે
મારી આંખોમાં પેખાતો પડછાયો
તારા અસ્તિત્વની ખાસ ચાડી ખાય છે
તારા ફૂલગુલાબી લાલચટક ગાલ
મારા નિહાળવાના આયાસને બહેકાવે છે
તારા ભાલે જૂલતી કાળીભ્રમર લટ
વને ભટકતા નીલમૃગસમી ભાસે છે
તવ કોમળાંગુલીઓના ટેરવાંનો સંસ્પર્શ
મારા ઉરતારને ઝણઝણાવી નાખે છે
તારી મદભર આંખનો માત્ર અણસાર
મારી બેહોશીના જ્યાલને બેવડાવે છે
શ્રાવણીમેઘ જેવું નીતરતું તવ દેહરૂપ
નાજુક બાહુના આશ્લેષભણી ખેંચી જાય છે
તારા આયખાના અરીસે જૂલંત પ્રતિબિંબ
નાજુક નયનથી હરપળે આભાસી થાય છે
મારી નજરના જમમાં ખાસી ઓગળેલી તું
કંઈ કશા જ્યાલ વગર હું સ્મર્યે જાઉ છું

(૬૪)

(૬૦) એ કમાલ કેવી છે ?

ઉર ચીરાયું સેજમાં એ કમાલ કેવી છે ?
નજર ખૂંપી નેણમાં એ કમાલ કેવી છે ?
મોરની કળા અસલ એની શોભા છે
ચાલ છૂપી ઢેલમાં એ કમાલ કેવી છે ?
એ નાગણ્યેમ ડસે છે કયારેક તો
ફૂંકાર ફૂંક્યો ફેણમાં એ કમાલ કેવી છે ?
મંડપે જીવનના અવસરો ઉકલી ગયા
નકાર નજ્યો કહેણમાં એ કમાલ કેવી છે ?
આ ખણકતાં કંકણ કરનાં કહે છે
શાસ સર્યા વ્હેણમાં એ કમાલ કેવી છે ?
દીધા છે કોલ મિલનના અંતિમશાસસુધી
વિશ્વાસ થડક્યો વેણમાં એ કમાલ કેવી છે ?
વર્ષોથી પ્રણયપૂર ઉમટેલ હતાં ઉરે
મળેલ લેણદેણમાં એ કમાલ કેવી છે ?

(૬૫)

(૬૧) મારા સોગન છે

કેમ અંતરિયાળ છોડી ચાલ્યા હે સાજન !
પાછા વળો તમને મારા સોગન છે
કેમ મહાજન વચ્ચે હાથ જાલ્યા હે સાજન !
પાછા વળો તમને મારા સોગન છે
પાપા પગલીભરી માની મમતાએ વધતાં
સખીસંગ શેરી વચ્ચે ઢીંગલોઢી ગલી રમતાં
હસ્તધૂંદણે નામ તારાં પાડ્યાં હે સાજન !
પાછા વળો તમને મારા સોગન છે
પાદરે પનિહારી બની કૂવાકાંઠે જળ ભરતાં
સોળે શાશગાર સજ ઠમકતી ચાલે જતાં
શાને તાતાં નયનબાણ માર્યાં હે સાજન !
પાછા વળો તમને મારા સોગન છે
હોંશે ફેરફૂદરરી ફરતાં રૂપરંગ હિલ્લોળે ચડતાં
એનઘેન ગોળઘૂમરીભરી આંખખૂણે અશ્વુવહેતાં
શાને ઉરદ્વાર ખખડાવ્યાં હે સાજન !

(૬૬)

પાછા વળો તમને મારા સોગન છે
પીળું છેરી પાનેતર ગોતુ મનનો માણીગર
દેહે ધરી કસુંબલ વસ્ત્ર વાટ જોતી ઉલટબેર
આજ યૌવનપૂર છલકાયાં હે સાજન !
પાછા વળો તમને મારા સોગન છે
અંખે ખીલેલ ઉપવને સમજાં કેરાં પુષ્ય ખરે
સ્મરણના ભ્રમરરૂપે અહર્નિશ ચોગરદમ ઘૂમે
ઉરે પ્રીતનાં ગીત ગુંજાયાં હે સાજન !
પાછા વળો તમને મારા સોગન છે

(૬૭)

(૬૨) નિભાવો મને

તવ સન્મુખ આવી છું ઉભો, નિહાળો મને
જેવો તેવો બાળ છું તારો, નિભાવો મને

મદમત્સરથી છું હું છકેલો
અનંત હુગુણોથી છું ભરેલો
સંતાપ સર્વ મારા ટાળો, નિહાળો મને
દિશેદિશ મેઘ ગરજે છે
ચોમેર વીજળી ચમકે છે
વાવંટોળ ફૂકાતા ટાળો, નિભાવો મને
તને ત્યજી બીજે હું કયાં જાઉ ?
ગાંડોધેલો હું બાળ તારો થાઉ
ઉભરનાં પાપ ટાળો, નિહાળો મને
રાતદિન તને યાદ કરું છું
તારા વિના મા ! જૂરી મરું છું
તવ દર્શને જાગું સફાળો, નિભાવો મને

(૬૩) કહાન એવું શું કીદું ?

રાધાને કહાન એવું કાનમાં શું કીદું તમે ભાનગયું દેહનું ભૂલાઈ
પાવો દૃડો સૂર રેલે વૃંદાવન મારગે તીવ્ર અંતરની વેદના ઘૂંટાઈ
મેઘલરાત્રિએ યમુનાનાં નીર કોણો વેતાં થંભાવી આમ દીધાં ?
કીધો મારગ જળમધ્યે એકપળમાં સર્વજીવ તંત્રસ્થ કેમ કીધા ?
ગોકળિયા ગામથી મધુવને નીસરી ગોધનસંગ કેમ પ્રીત તમે કીધી ?
હેતહૈયે સાંભરે સૂનાં વચ્છ ભાંભરે પાતક માથે એવું શું વ્હોરી લીધું ?
કાલિંદીના જળમધ્યે ઉડાધરામાં આમ દડો ફેંકવાનો શું કામ ?
ફેણધર નાગને બાથભીડી હાથથી શાને નાથ્યો તમે બેફામ ?
બેસી કંદંબડાળે યમુનાના ઘાટ પર ચીર તમે કોનાં હરી લીધાં ?
બંસરીના સૂરરેલી કોના ઉરતારને છેડવા મનસૂબા તમે કીધા ?
વ્રજનરનારી સૌ ઉમટી આવે કહાને રાધાસંગ વેર શું કીદું ?
અબોલરાણી બોલી ઉઠ્યાં કહાને ચિત્ત મારું સ્હેજે ચોરી લીધું ?

(૬૪)

(૬૪) ભગવાનને ભજનાર

ભગવાનને ભજનાર એનાથી જરાપણ ઉરતો નથી
એ નવાઈની વાત છે
એના ખાસ અંતેવાસી ખરેખર દૂરવાસી હોય છે
ધર્મની વાતો કરનારા ધર્મિષ વસ્તુતઃ ધતિંગ ચલાવે છે
અહી દેવના પૂજારી તો જાણો ઢીક
પણ જે પૈસાના પૂજારી છે તે અન્યનું શું ભલું કરે ?
દેવદર્શનથી નિઃશંક પવિત્ર થનારાઓ
શું ક્યારેય મહિન દિલદર્શનથી પવિત્ર થવાય છે ખરું ?
કુર કસાઈના જેવાં
અઠળક કુકમો કરી
એકાએક માલેતુજાર બનવાની
વ્યર્થ ઘેલણામાં સટૈવ રાચતા
ધનનો અંચળો ઓઢી
પર સેવામાં રત રહેનાર
પરસેવો પાડ્યા વગર
પૈસાદાર થનાર
સમગ્ર જનસમુદાયમાં મહાન બની
દીર્ઘકાળપર્યત પૂજાય છે ખરા
જનમુખે પુણ્યશાળી કહેવાતા
પણ ભીતરે તો
તે સ્વયં અંશતઃ પાપી હોય છે એ નગનસત્ય છે.

(૭૦)

(૬૫) હું જંખુછુ

વર્ષોથી

હું તને સહરાની ધ્યાસ જેમ જંખુ છું
તારા નિખાલસ પ્રેમ માટે સદૈવ તલસુ છું
તું રસિક ને નિશ્ચિંત થઈ યથેચુ વિહરે છે
મારા મૃદુ હદે સદા અસીમ તલસાટ છે
ઉભયઉરને સ્પર્શતાં સંદતર વહેતો
માગ અશંકિત નિવ્યજિ પ્રેમ ઈચ્છુ છું
આ અધરોજ તારું નામ રટે છે
સદા ઝાજુ સંસ્પર્શ જંખે છે
કેમ મુખ મધુર વદતું નથી ?
કેમ હોડે સિમત ફરકતું નથી ?
કેમ બેહોશ નેણ તાકતી નથી ?
કેમ અત્યંત પ્રિય લાગતી નથી ?
તારું સમગ્ર અંતર પ્રેમાગાર છે
એ સર્વ કોના કિસ્મતમાં છે ?

(૭૧)

મારી સકલ સંવેદના અછતી છે
તું કદી પ્રેમબંધન ઈચ્છતી નથી
કદીક આપણે અચાનક મળીએ
શીદને સહસા વ્યર્થ છળીએ ?
ન કહેવા છતાં જાણે સમસ્ત કહીએ
અકથ્ય મૂગી મૂંજવણ અનુભવીએ
આપણે પરસ્પર ગમીએ કે ન ગમીએ
ભાન વા અભાને પ્રેમની રમત રમીએ
તારા વસ્મા અબોલા પરહરી
સંસારની રીતરસમ અવગણી
હે પ્રિયવર ! કહી હેતપૂર્વક સંબોધે
તો હું માનું કે તારું જ્ઞાલ વરસે છે શતધારે

(૭૨)

(૬૬) જીવનદોર

જીવનદોરના જીર્ણશીર્ષ છેડા
કાળઅવની પર પડેલા
લાંબા ટૂંકા
સીધા વાંકા
એકલ દોકલ
અતિમંદ કે વેગો
ચરી કોઈની હડકેટે
શ્વસે વાની ઠેસે
ધપે
ક્ષાણકાણે
મહાકાળની પગથારે
રચી લક્ષ્યના મેળા
હેતા અમૂલ આયુષ્યની
કોઈ નિશ્ચિત અંતતામાં

(૬૭) જન આવી

જાન ઉધલી
સાજનમહાજન સંગે
વાગતેગાજતે બેન્ડવાજાં
સંગીતના રેલાતા સૂર
વરણાગી પાતળિયો સોહે
કેસરિયાળો સાફ્ફો માથે
મોર પિશ્ચનું છોગું શોભે
હસ્તે લીલું શ્રીફળ ઓપે

જાન ઉપરી
વરરાજાની કરી વધાઈ
મંડપે લીલાં તોરણ ઝૂલે
ઉદે લગ્નવેદીની ધૂમ્રસેર
હોંશે લગ્નગીતો ગવાતાં
સર્વ હષ્ઠિવેશે મહાલે
સોહે મેંદીરંગ્યા હાથે
પીળા પાનેતરે મુખ કન્યકા
ચોરીફેરો ફરી ચોપાસ
સ્વજનોના ગ્રહી આશીર્વદ
પ્રભુતામાં પગલાં મૂકી
નવદંપતી અડોઅડ ચાલે

(૬૮) યોગ્યતા

જાન આવી
વાગતેગાજીતે બેન્ડવાળાં
સંગીતના રેલાતા સૂર
માદરે વતન પરત
ને
જાનમાં જાન આવી

કુબેરને

દેવનગરીમાં અખૂટ ને અપાર ધનભંડાર ભરેલા છે
એમને આમતેમ ભટકતા યાચકોની કંઈ કમી નથી
જેને કશી જરૂર નથી એને પહેલેથી એમણે મુક્તમને
યથાયોગ્ય સર્વ આપેલ છે
જેને કંઈ જરૂર છે એને આપતા પૂર્વ તે સહેજ
ખ્યકાટ અનુભવે છે
પરસ્પર પ્રેમબંધને જકડાતાં
ખુશીથી યથેચ્છ આપતાં પહેલાં
એ ધનઈયુક્તને
તે યોગ્યતાના વિશિષ્ટ માપદંડથી અચૂક માપે છે

(૬૯) ફાની દુનિયામાં

મથીએ ભવ પાર કરવા ફાની દુનિયામાં
સંસાર સાગર તરવા ફાની દુનિયામાં
મૃગજળ સમી દીસે છે અલ્પ જિંદગી
ઘારા પ્રભુને સમર્પિત છે બંદગી
મથીએ સતકર્મો રચવા ફાની દુનિયામાં
યશસુવાસ પ્રસરાવવા ફાની દુનિયામાં
છે જગે મોહમાયા છળકપટ દંભઈખ્રી
અજ્ઞાન અંધારે છવાઈ છે ધૂંધળી દિશાઓ
મથીએ દુર્ગુણો પરહરવા ફાની દુનિયામાં
જીવનપંથ જગહળવા ફાની દુનિયામાં
માનવ મટી માનવ દાનવ બને છે
કુકર્મો કરવામાં મિથ્યાબિમાને રહે છે
મથીએ એકમેકમાં ભળવા ફાની દુનિયામાં
સદા પ્રેમગંગા વહાવવા ફાની દુનિયામાં
મિલનોત્સુક આંખો બહાવરી બહાવરી છે
પ્રેમોન્મતા હૃદય આકુળવ્યાકુળ છે
મથીએ હરિગુણ ગાણગણવા ફાની દુનિયામાં
આજન્મે પ્રભુપદ પામવા ફાની દુનિયામાં

(૭૦)

(૭૦) સમાંની જત

મેં તો સમાંની જતને વહેંચી
રાત આખી ઉજાગરાએ ખેંચી
ફાટેલ વસ્તરને સાંધળમાં લીધાં
ધાગાથી સાંધાના ટાંકા છે લીધા
વેરાન વગડે ટહુકો કોયલનો
પંખીની જતને ઠપકો શા મેળનો ?
અંબાની ડાળ પર બેઠેલ ચકલી
મધુર રવે સુષાવે ચી ચી
પાદરે પરદેશી પંખી આવ્યાં
ભાગીગળ નવલી વાતો લાવ્યાં
રીતસર ડાળથી ભોંય પર ફેંકી
નાનાં ભૂલકાંને દીધી છે વહેંચી
અંખોમાં ધૂંટાતા અક્ષરો પ્રેમના
સૂના દિવસો વીતે જેમતેમના
કલમે લખેલ ઉકલે ન કાગળો
બધી કોરી ડિતાબો મેં હોંશે વાંચી

(૭૧)

(૭૧) તારો છે આધાર મને

ઓ, જગતજનની મા ! તારો છે આધાર મને
ઓ, તારણહારી મા ! તારો છે આધાર મને
હું વાત વિપતની કોને કહું?
તારી સમક્ષ હું અરજી ધરું
તું સ્વીકારી લે, મા ! તારો છે આધાર મને
ભલે જગ આખું ભૂલી જાઉ
પણ તને કદ્દી હું ના ભૂલું
ઓ, મદદગારિણી મા ! તારો છે આધાર મને
તું સુવાડે છે તું જગાડે
સધણું મા તું કરાવે
ઓ, સ્વર્ગદિનારી મા ! તારો છે આધાર મને
તેં ભક્તોને તાર્યા છે
દુઃખમાંથી ઉગાય્યા છે
હવે દર્શન દોને મા ! તારો છે આધાર મને

(૭૨) કારોબાર રાખું

જીવનનો સાવ સરલ કારોબાર રાખું
ધબકતાં ઉભય દિલ હારોહાર રાખું
થડકો છો રસ્તે આમ કેમ અચાનક ?
શેરી સોંસરવો અનિલ બારોબાર રાખું
અતીતનાં ભીનાં સ્મરણાપડ ઉકલે
નેણાનિતરતાં સલિલ ભારોભાર રાખું
પ્રત્યેક નયનબાણ તીવ્રતાથી ખૂંચે છે
સ્મરણ તારાં સ્નેહલ પારોપાર રાખું
પાંપણથી પળપળ કેં ઉડ્યા કરે છે
સમાણાં અભીલગુલાલ હારોહાર રાખું
ઘૂઘવે છે મસ્તીથી આંખનો સમંદર
ઉછળતાં મોજાં અભિલ લારોલાર રાખું

(૭૩) હાથમાં મારા આવે

લાગણીનાં વન લીલાં હાથમાં મારા આવે
સ્નેહપ્રદ હૈયાં રસીલાં હાથમાં મારા આવે
વૈરાગ્યશાલિની સમી દીસે તૃષ્ણિત અવની
અભ દોડતાં શ્યામનીલાં હાથમાં મારા આવે
ઉભય પ્રેમાતુર આંખો અરસપરસ તાકતી
કોઈ પ્રેમીજન રસીલાં હાથમાં મારા આવે
વેગે આદરતાં પ્રયાણ મંજિલ અલભ્ય રહી
કોઈ નરબંદ્ક ખંતીલા હાથમાં મારા આવે
ઉરદ્વારે આવતાં એ સહસા અદદ્ય થઈ
ભાલનાં કુમકુમ ટીલાં હાથમાં મારા આવે

(૮૧)

(૭૪) મંજૂર છે

કકળતા કપરા કાળમાં જવવું મંજૂર છે
ખેવના શાની ? મંજિલ પાસ છે કે દૂર છે
દુઃમનો રચે બધા ફસામણીનો ફાંસલો
હાર્યા પછી કહેશે બધા તું ઘણો બહાદુર છે
કાંધે ચડાવ્યા પછી ધોર તારી ખોદશે
દાટવો તને કયાં હવે? જગા બધી ભરપુર છે
વાણીના વાધા પહેરાવી તને શોભાવશે
તાકડે તમાશો જોવા ટોળે બધા આતુર છે
દૂધમાં ને દહીમાં બે પગ જુદા રાખશે
અવસરટાણો સેવા માટે હાજરાહજૂર છે
દાવપેચમાં પાવરધા પતંગ તારો ચગાવશે
અવળો ઝૂંકતાં પવન સ્વયં બધા મજબૂર છે
વેર નીતરતી વાતોમાં વખતે તને ભરમાવશે
દગલબાજની દુનિયામાં ‘પતિત’ કયાં ચતુર છે ?

(૮૨)

(૭૫) મારે શી જીવવાની આશ ?

છે મારા વતનમાં સાવસ્કુનો આવાસ
છમછમ પગલીનો રચાય છે આભાસ
ગોરી ! મારે ઝારી શી જીવવાની આશ ?

પારકી ન માનવાના સોગંદ લીધા'તા
પોતાની માનીને પ્રેમવારિ સીચ્યાં'તાં
રૂસણે જવાના ભારે ફંદ કીધા'તા
રોજરોજ ધપતી સ્મરણોની વણજારમાં
મારા રોમરોમે પ્રગટવાનો છે અવકાશ
ગોરી ! મારે ઝારી શી જીવવાની આશ ?

વીતેલ વર્ષોની મહુર મહેક લઈ
આંખે ઉધડતાં સમજાં સજવી દઈ
લાગણીની ફૂટતી નવતર કુંપળમાં
પ્રગટતી કુસુમપરાગરજને પ્રસારી
આવો, મારા આંગણે હેતે આવકારું
તારા ધબકતા શ્વાસે વેરાતો અજવાશ
ગોરી ! મારે ઝારી શી જીવવાની આશ ?

(૭૬) હું ફરતો રહું છું

સમયના શાસોહું શ્વસતો રહું છું
પતનની પળમાં હું ખરતો રહું છું
વિસ્તરેલી વાસ્તવિકતાઓ વચ્ચે
વર્તમાનની ઈમારત હું ચણતો રહું છું
બસ, હું જીવી રહ્યો છું તારા શ્વાસે
હ્યાતીના જળમાં હું તરતો રહું છું
અહીં લાગણીઓનું વન ઉભરાતાં
સ્મરણોના સૂરમાં હું સરતો રહું છું
જીવન જોગવવું છે એટલે તારી
નજરના નગરમાં હું ફરતો રહું છું

(૭૭) મુનિ વાલ્મીકિને

હે મુનિ વાલ્મીકિ !
રસપાન કરતાં એકીટશે આપની રામાયણનું
છવાયો આજ મુજ અંતરમાં ભારે શોક
ત્વરિત પ્રજળી ઉઠ્યો આપમતિ પુણ્યપ્રકોપ
ઉદારચિતે દીધાં સીતાને અક્ષુણણકીર્તિદાન
આર્થનારીનાં કીધાં એમ ભારે સન્માન
પણ પેલી ઉર્મિલાનું ક્યાં ફરકે છે એમાં પાન ?
પાતિવ્રત્યના પાવન યજ્ઞમાં જેણે જીવન કીધું કુરબાન
વલ્કલધારી રામસંગાથે મોકલી સીતા વનમોઝાર
કહો, કેવો ન્યાય આપનો ? પાસાંપાડી દીધાં પોબાર
ખાડાટેકરા જાડાંખરાંનું હિંસ્ત્ર ભયાનક છે જંગલ
પતિસંગે ઉમંગે રમતી સીતાનું ધન્ય છે જીવન મંગલ
ભાતૃભાવે પરિપૂર્ણ પેલો લક્ષ્મણ સંચર્યો વનમોઝાર
સાંપી હોંશે પત્નીને સધળો માતૃસેવાનો કાર્યભાર
બાગબળીચા મહામહેલાતો સુખસાહ્યબીમાં છે મંગલ
પતિપ્રીત્યાર્થ વલખાં મારતી ઉર્મિલાને મન છે જંગલ
પતિપરાયણ ભવ્ય સીતા પર વેર્યા પ્રશંસાનાં પુષ્પો
દીઠી ઉર્મિલાના અંતરમાંથી ઉડતી મનભર મેં ખુશબો
હે સમતાને સંયમના ઋષિ !
ઉભ્યે ભવ્ય ત્યાગ કોનો કહેવો ?

(૮૫)

(૭૮) આકોશ

આ
મિથ્યા સંસારની
અટપટી ને વાંકીચૂકી પગાંડીએ યથેચ્છ વિહરતાં
આપણે કોઈનો સુમધુર ને કોમળહાથ પકડી ઘડીભર છોડી દઈએ
તો એ કોઈ ખાસ નોંધપાત્ર બીજા નથી
પરંતુ એને તુચ્છતાથી એકાએક સંદૈવ તરછોડીએ
તો એની સામે સકલ જનસમુદ્દાય
સખત વાંધો ઊઠાવી પોતાનો આકોશ ઠાલવે
તો
એ તત્કાળ તદ્દન અવિચારણીય ને અયોગ્ય પગલું છે
એમ જરાપણ ગણવાપાત્ર નથી એ નિર્વિવાદ હકીકત છે

(૮૬)

(૮૦) વણી કરવાનાં

આંખથી આંસુ સર્યા કરવાનાં
ધીમી ધારે વહ્યા કરવાનાં
ગાલ પર ઉપસેલ શ્યામખંજન
સમરણે સદા રહ્યા કરવાનાં
તવ નાજુક મધુર અંગુલિસ્પર્શ
સમણે રાતે સમયી કરવાનાં
ભવાટવીમાં તને ક્યાં ગોતું ?
હરશહેરગામે ફર્યા કરવાનાં
તને સોગાત અમૂલ અર્પુશું ?
સુવાસિત પુષ્પ ધર્યા કરવાનાં
છે નિરંકુશ બંડખોર ભગનઉર
હરપળે ખુદ મય્યા કરવાનાં

કેવાં કર્યો છે કરમ ? ખાતરી કરો
કેવા કીધા છે ધરમ ? ખાતરી કરો
વગ વિનાના રાજમાં રંક હજ રવડે
કોની ભરી છે શરમ ? ખાતરી કરો
સૂર્ય ઊરો હેમના ધનિકોના મહેલમાં
કોના ભાગ્યા છે ભરમ ? ખાતરી કરો
શ્રોતાગણને મંચ પર કોલ કીધા કેટલા ?
કેમ વદો છો વાણી નરમ ? ખાતરી કરો
એકદિન જવાણા આગની કરશે ખતમ
કેમ ગોખ્યાં છે સર્વ મરમ ? ખાતરી કરો

(૮૧)

(૮૨)

(૮૧) પંખી ઉડતાં હોજુ

એક લીલેરી ડાળથી પંખી ઉડતાં હોજુ
ધીમે પ્રસારી પંખફષ્ફડાટે ઉડતાં હોજુ
આંખે સમજાં છલકી ઉઠે નભે ઉડતાં
ઉડતાં જોજોજોજન દૂરદૂર ઉડતાં
સમીરના સૂસવાટે પીછાં ખર્યો હોજુ
અતિઉમંગે મસ્તીથી ગોળગોળ ઘૂમતાં
ઘડીક ઉચે ઘડીક નીચે પાછાં વળતાં
હારોહાર એકીસાથે નલે સર્યો હોજુ
અતાગ ગગન માપવા સૌ પંખી મથતાં
લય ગતિ ને હાય સકલ અંગઅંગે ખૂટતાં
ઉડા નભને ચંચુસ્પર્શે કોચ્યાં હોજુ
નલે ધવલમેઘની નાજુક કોરને સ્પર્શી
હોશે ફૂદરડી ફરી વેગે જીવતર રોળતાં
ઉડતી રજગોટનાં અંધાર ફૂટવાં હોજુ
સાવ શિથિલ પાંખે ઉડતાં લૂલીવંક ડોકે
નીચાં નેણો પોપચાં ઢાળી દેખે ધરાચોકે
ઉડતાં પંખી ધરાતલે પડવાં હોજુ
એક પંખીએ અંતિમશાસ છોડ્યા હોજુ

(૮૬)

(૮૨) તોય ઘણું

કોઈકે
ઇધની અણીએ
ધકેલ્યો મને પતનની ખાઈમાં
એટલે પતિત થઈ વર્ષો લગી
અહીં અવની પર હું સબડ્યા કરું છું સતત
યાતનાસભર નરકાગારમાં
પુષ્પપુંજ રચી
પુનિતપદ કાજે
મથું ઉત્થાન પામવા
મા ભવાની પતિતપાવનીના
પરમ પ્રસાદરૂપ અનુગ્રહથી
ભરું ડગ એકેક ભૂમંડલે
ને પતિતમાંથી નિષ્પાપી થાઉ
તોય ઘણું

(૯૦)

(૮૩) યાદ નમણી

અહો વ્યાલી બાળા શયનગૃહમાં સાંજ ટળતાં
ધસે વેગે ઓળા દિવસભર સંતાપ હરવા
સમીપે બેઠાં'તાં મિલનપળના ભાવ સજતાં
ગયાં જંપી સ્થેજે સરળદિલની વાત લહતાં
અનિક્રે જાગી ત્યાં તવ મુખ પરે હાથ ધરતો
ભરી ચૂમી ગાલે ત્વરિત વસમો શોક હરતો

સફાણી જાગી તું અરરર પિતા એમ વદતી
ધસે સ્વઘે જંખા તવ અકળ રાત દિવસમાં
હવે ખાલી શય્યા તુજ વિષ અહીં રૂક્ષ બનતી
વહે અશુધારા નયનવિરહે રક્તવરણાં
વસો છો એ રીતે જીવનભર ના શક્ય મળવું
મને છે ઘ્યારું હા ! હૃદયજખમોનું ય સહવું

વહો આંખે તાજુ સરલ સરતી યાદ નમણી
રહો જખ્મી હૈયે તરબતર હેતાળ બાલિકા

(૯૧)

(૮૪) એકલતા

ગાડરિયું ટોળું
ઉભી સીમ આખી વાગોળે
લીલોછમ ચારો ચરતાં
ભૂખ્યા દૂબળા ડંશ જેવું
ભૂલું પડતાં માંહેથી
એકલદોકલ ઘેટું
હંફળું ફંફળું
આમતેમ ભટકતાં
નતમસ્તકે
ચરે
એકલતા

(૯૨)

(૮૫) પથર જેવા કોરા

પથર જેવા કોરા
 અમે પથર જેવા કોરા
 સાતસમંદર પાણી રેડી ઊચે આભનાં ભીતર ફોક્યાં
 મંદસમીરના શીતલ સ્પર્શ ઉર ધબકતા શાસે જોડયાં
 ખડતલ વાને ગોરા
 અમે પથર જેવા કોરા
 આમ આથડતા તેમ આથડતા શુષ્ણ પણ્ણવત્તુ ખખડતા
 થતા અંગઅંગના ચાતરચીરા રિક્તસ્થાને સમૂળ જડતા
 ફેરે જાંન મ્હોરાં
 અમે પથર જેવા કોરા
 ભીની આંખની થાપટ વાગે અતીત તહીં સળવળતો જાગે
 સૂના જીવનઘાટ પર મારા કોણ પાડે સાદ અદ્કેરા ?
 ખરે અશ્વનાં બોરાં
 અમે પથર જેવા કોરા
 દિશેદિશ આભ જણુંબે ધરાતલે સળકતાં પાણી
 અલખજોગીનાં ધ્યાન વધૂટતાં વહે પ્રેમસરવાણી
 ઊરે સ્વખ્નીલ ફોરાં
 અમે પથર જેવા કોરા
 કણકણના સંચિતકર્મે પુષ્પકાય શું રૂપ રચાતું ?
 ક્ષણક્ષણના જર્ણ વાધા ફેરી જીવન સક્કલ સજાતું
 તૂટતા શાસના દોરા
 અમે પથર જેવા કોરા

(૯૩)

(૯૬) પર્વત

આકાશને અડકે પર્વત
 સૂરજને સ્પર્શે પર્વત
 ઝડપાંખરાંજુંડ ભરેલ
 નિજાનંદે વિસ્તરે પર્વત
 વાધવરુ શાં હિસ્તા પશુ
 ધોર ગાડે ગરજે પર્વત
 ધીમા રવે છેતાં ઝરણાં
 બારેમાસ વિલસે પર્વત
 વૃક્ષડાળે લટકે સૂરજ
 દર્શનકાજે તલસે પર્વત
 મહા ઔષધિકોશ સમો
 પરહિતે હરખે પર્વત

(૯૪)

(૮૭) મારે નથી થવું

મારે કવિ નથી થવું
દિલદર્દ ક્યાંથી લાવું ?
પુષ્ય લીલાં ખરી પડતાં ખીલી ઉઠે કંટકો
વાયરે વીજાય છે લીલીધમ વેલની કુંપળો
મારે હવા નથી થવું
બધે પ્રસરી કેમ જવું ?
આકાશે અંકાય છે ઝગમગ થતા તારકો
ધવલવેશ દેહે ધરી ધપે અંધારમારકો
મારે નભ નથી થવું
રૂડો ચાંદ ક્યાંથી લાવું ?
સાગરે ઘૂમરાય છે મોજાં અનિલલહરે
નાવ ફંગોળાય છે મજધારના ગહનજલે
મારે મરજ્વાન નથી થવું
મોંધાં મોતી ક્યાંથી લાવું ?
આંખથી અશ્વ ઝરતાં પાંપણો પલકે નહિ
નિર્જન સૂના રસ્તે પગલાં છલકે નહિ
મારે દિલદાર નથી થવું
પ્રેમાળ નજર ક્યાંથી લાવું ?

(૯૪)

(૮૮) સફરમાં

શક્યતા સંબંધની ભળી ગઈ અસરમાં
કોરી લાગણીઓ ફળી ગઈ ટશરમાં
ભલે, તમે ન આવ્યાં મદહોશ છીએ
લો, સૂરાની ઘાલી ચડી ગઈ નજરમાં
હું વર્ષોથી ઊભો પાદરે રાહ જોઉ છું
આધે જતાં વાટ વળી ગઈ નગરમાં
આ હૃદયફુંજમાં ક્યાં કોયલ ટહુકે છે?
મને ફાળ ભારે પડી ગઈ અંતરમાં
આ રમતસંતાકુકડી મને કઠે છે
અસલિયત તમારી મળી ગઈ સફરમાં

(૯૬)

(૮૯) ક્યારે આવશો ?

સૂરજ દૂબે આભમાં કહો, ક્યારે આવશો ?
સમણું સળકે શાસમાં કહો, ક્યારે આવશો ?
પરોઢની પ્રતીક્ષામાં એક પ્રહર વીતી ગઈ
ગોથું ખાતો વિશ્વાસમાં કહો, ક્યારે આવશો ?
નગર આખું માપવા સહસા નીસરી પડ્યાં
બેઠો તવ આવાસમાં કહો, ક્યારે આવશો ?
પણ્ણ પર પડતાં પ્રકાશ શબનમ શરમાઈ ગઈ
ફણગો ફૂટે ચાસમાં કહો, ક્યારે આવશો ?
મરુભૂમિમાં ઝાંઝવાંજળમહી ગોતું તને
તરફનું છું ઘાસમાં કહો, ક્યારે આવશો ?
વનરાજ કેસરીસમો ગરજે છે મેઘ નભમાં
વરસે શ્રાવણ માસમાં કહો, ક્યારે આવશો ?

(૯૦)

(૯૦) અનામત

આટલા હક્કો રહેવા દો સલામત
છીનવી કાં લો છો અમારી અનામત ?
હણો ના શશ ગભરું એ છોડી દો
શિકારી કૂતરાંના જેવી કરામત
રેડી પસીનો ખૂબ માંડ ચણી છે
તોડી ના પાડો હવે એ ઈમારત
તમે ખૂબ મ્હાલ્યા હવે મ્હાલવા દો
પડતી મૂકો પુનઃ તમારી મરામત
ન અમૂલ સોગાત એ હકની મળી છે
અનામત અમારા જીવનની અમાનત

(૯૧)

(૬૧) અભ્ર ધસે

ધસે વેગે ભૂરાં સજળ સરતાં વાદળ નભે
ચડે જુધે જાણે અભ્રકટક કો શત્રુ હણવા
વહે વાયુ શીળો વનગજવતો ચામર ધરી
રચી વ્યૂહો જાઝાઅરિસદનમાં જૂલમ મચવે
ચડી ઊચી મેઘો વિજય વદતા ઉંક બજવે
બની યુધે શૂરા ગગનધરણી બેઉ ગજવે

વળી રંગે સંગે શશિકિરણ શી વીજ ચમકે
ધપેલા અશોને પથદરશને ભાગ ભજવે
રચી દીધી આબે સમવરણની વિજયધજ
બધે વેર્યો રંગો સુઅવસરનો સાજ સજતાં
છવાયું ચોદિશે અવનિ ઉપરે દશ્ય નવલું
નિહાણી સર્વગ સચરાચરમાં હર્ષ ઉભરે

હજુ સૂકા કંઠા હંદ્યસરના તૃમ કરવા
વહો ભીના ભેજે નવજીવનનાં દાન ધરવા

(૬૨) રાધાની વિરહબ્યથા

મોહને મોરલી વગાડી કેં પ્રજમાં કોયલ કુંજમાં ટહુકી ઊઠી
સૂરો રેલાઈને પહોંચ્યા આવાસમાં જબકીને રાધા જગી ઊઠી
શાને વગાડે કહાન મીઠી તું મોરલી ? જુઠી માયા મેં તારી દીઠી
સમજાંના ઘાટ પર જોતાં વાટલડી રોતી આંખડી વેરણ કીધી
દહાડે તું સંગમાં રમતો ઉમંગમાં રાતને સહિયર મેં માની લીધી
નજરના જામમાં છલકી તું આવતો વેળાવેળાની મેં પ્રીત કીધી
સૂરીલા સૂરોએ ચોરીને ચિતું હૈયાના ઘાટ પર હોળી કીધી
અગન ઠારવવા વહેલા પધારો હૈયામાં હૂંફને ભરી લીધી
ધમરવલોણે વલોવાતાં દિલ પ્રીતની મોજ મેં માણી લીધી
આંખોમાં ઘેનની હેતી સરવાણી અંતરિયાળે હડસેલી દીધી
રંગે રમીને રાસ હૈયાના ચોકમાં અંગઅંગ મને ઘેલી કીધી
છું જીભલડીએ અટવાતી હું વાર્તા માથાવટી મારી મેલી કીધી
છે રટણા સતત નાથ ! હૈયે તમારી માળાને મણકે પરોવી લીધી
ધરી ધીરજને સૂરતા જગાવી ભ્રમજાની આંખ મારી ખોલી દીધી

૬૩. માણસ

વરસાવી દે વહાલ તું માણસ
વેર બીજે ન ટાળ તું માણસ
ચડાણ સીધાં હો કે વાંકાં
સીધે રસ્તે ચાલ તું માણસ
કહેવું છે તો કરી બતાવીએ
જૂઠાં વચન ટાળ તું માણસ
કરવું છે આજ કરીને જંપીએ
ઇઓ ન આવતીકાલ તું માણસ
ભૂતભવિષ્ય રાખી નજરમાં
વર્તમાનનો કર ઘ્યાલ તું માણસ
છે ડયા તાર જો બજે બેસૂરા
ઝટ મેળવી દે તાલ તું માણસ
કથવું સહેલું છે કરવું વસમું
થઈશ જીવનમાં ન્યાલ તું માણસ

(૧૦૧)

૬૪. ગોલાણા હત્યાકાંડ - એક બનાવ

હજુ હમણાં થાળે પડ્યું છે જનજીવન માંડમાંડ
ત્યાં ફૂટી નીકળ્યો છે ફણગો - ગોલાણા હત્યાકાંડ
ગોલાણા હત્યાકાંડ એટલે કોમકોમ વચ્ચેનું યુધ્ય
તસુ જમીનને કાજ
બધે આતંક છવાયો આજ
ગાંધીજીનું ન નામ વટાવો
દિલથી સૌ ભેદભાવ હટાવો
આવી ગોડશેના આવેશમાં
કૂર હાથે ભરી બંદૂકે
સનનન કરતી ગોળીઓ છૂટે
તે ધાણીજેમ ફૂટચા કરે
કાયદા જીવન રક્ષી ન શક્યા
સલામત કોઈ બચી ન શક્યા
છે ચારેકોર ભયનું સામ્રાજ્ય
પુનઃ હવે સ્થાપો રામરાજ્ય
શું છે આ ગાંધીજીનો દેશ ?
મણે ના માનવતા લવલેશ

(૧૦૨)

(૯૫) તેદું આવશે હોજુ

સાંજે જગમગતો સૂરજ આથમતીવેળાએ
મારે અચાનક ભગવાનનું તેદું આવશે હોજુ
અજવાળું ઓઢીને આવવાના ઓરતા છે
ચોગરદમ ધનધોર અંધાર ધેરે છે હોજુ
અધૂરાં કામકાજ જલદી આટોપી લેવાં છે
પાવન દર્શન કરવા જવું છે મંદિરે હોજુ
શું લઈને જવાનું છે સંગે શાહી દરબારમાં ?
પુષ્યનાં પોટલાંસહ પ્રવેશવાનું છે હોજુ
આજીવન કુકર્માની સદા કમાણી કરી છે
અંતકાળે પાપીપ્રાણ ખૂબ પસ્તાશે હોજુ
કોને મળવું ને કોને ભેટવું એ વિમાસણ છે
આઠે પછોર અગમનિગમનાં વાજાં વાગે હોજુ
ભૂલી સંભારણાં અગમપંથે ચાલી નીકળવું છે
અગનભડકે રાખ થતાં માયા વિખરાશે હોજુ
એક ઝાંખો પડછાયો પડશે નિત મારા ચોકમાં
તાકતી નમણી નયન સામે ઝાંય સળવળશે હોજુ
સાંજે જગમગતો સૂરજ આથમતી વેળાએ
મારે અચાનક ભગવાનનું તેદું આવશે હોજુ

(૯૬) હું મમળાવું છું

પ્રીતનાં ભીનાં સ્મરણ હું મમળાવું છું
છું પ્રાણ્યરસિક એટલે હું શરમાવું છું
તવ હોઠથી સરી જતા શબ્દશર રોક
તું પ્રેમએકરારે નિત કરગરાવું છું
છે તમશા સહપંથી બનવા એટલે
સોગંદ વફાના દરરોજ હું ખવરાવું છું
તું મુખે વદે છે હરહંમેશ નન્નો
ઢાઈ અક્ષરના અર્થ માટે ટટળાવું છું
છે દર્શનાભિલાષી મુજ આંખો તૃષ્ણાતુર
અધરાતમધરાતે દ્વાર હું ખખડાવું છું
એક આંખે વર્ષે શ્રાવણ ને અન્યે ભાદરવો
ગ્રીણીજરમરધારે આભ હું વરસાવું છું

(૯૭) વહે અશ્રુધારા

વહે અશ્રુધારા સૂકાતાં સૂકાતાં
સ્મરણો છે લીલાં ભૂસાતાં ભૂસાતાં
વ્યથાની હવાને શાસે ભરી લૈને
ચાલ્યા'તા ગલીમાં લુંટાતાં લુંટાતાં
હતી આશ હૈયે ફૂલ જેમ ફોરવાની
ફળ્યા'તા કળીમાં ચૂટાતાં ચૂટાતાં
ઘૂમી ગામ આખું અહીં આવી પહોંચ્યા
તમારી ફળીમાં કૂટાતાં કૂટાતાં
ખુદાની શુકર કે બચ્યા નહિતર
બલી થૈ હોમાતા મુજાતાં મુજાતાં

(૧૦૪)

(૯૮) તરફડે

જળવિષ મીન જેમ તરફડે
પ્રેમવિષ પ્રાણ એમ તરફડે
સામસામે કાંઠે છે યુગ્મપ્રેમી
વિયોગે કપોત એમ તરફડે
ઉડતા પંખીની પાંખ વીધી
કોમળકાયા એમ તરફડે
પેટવેઠની વાત ન્યારી છે
કૃધાર્તજન એમ તરફડે
મદાનગીના ખેલ ખેલતાં રણે
ઘાયલ જવાન એમ તરફડે
વેરની વસૂલાતે મચેલ જન
કાળપગથારે એમ તરફડે

(૧૦૫)

(૯૯) ઉહકાર

અહીં જવનના હરપ્રશ્રે પજવણીનો પાર નહિ
આ દુનિયામાં હરકાજે નિશે કોઈ આધાર નહિ
મનસુબાનાં બી વાવતાં એનાં જાડ ઊગે ન કદી
આ ભૂતળમાં ધન્યપળે કેં કશો ભલીવાર નહિ
વિપરીતરીતે વાત પ્રસરતાં કર્ષે એને કોણ ધરે ?
આ જગમાં જનમતે સુંદર કોઈ સાર નહિ
ઉડા દરિયે ડુબકી દેતાં મોતીમોંઘાં મળે ન મળે
આ સંસારમાં જનમુખે કંઈ કશો આભાર નહિ
લાવ, ખૂણેથી જૂનું જંતર રાગરાગણીના તાલ ભરું
આ આયખાના વીણાયંત્રે સૂરો તારેતાર નહિ
પડતાં પગલાં પાછાં પંથે ઉર ઊના ઉહકાર ભરે
આ હરિયાળી ભૂમિ પર ખુશીનો અણસાર નહિ

(૧૦૦) હું શોધું છું

સંસારસાગરનો હું કિનારો શોધું છું
જવનના હુર્ગનો હું મિનારો શોધું છું
રસ્તે હું ખોળું છું રાતદિન પગલાંને
નિયત મુકામનો હું ઉતારો શોધું છું
ઢળી ગઈ શરમિદી પાંપણ અચાનક
આંકંઠતૃષ્ણિનો હું ઈશારો શોધું છું
ધર પર કદી પડ્યા કરે છે પથ્થર
સદા સલામતીનો હું સહારો શોધું છું
પાનખરે પક્વપણી વૃક્ષનાં ખરે છે
જવનમાં વસંતની હું બહારો શોધું છું
પંખીની જેમ સહસા પાંખ ફૂટે તો
આકાશે ઉડ્યનનો હું ઈજારો શોધું છું

(૧૦૧) સંબંધ

હોઠથી તવ સ્રિમિત મીહું આપજે
સ્નેહ સંબંધ ઉરે સદા રાખજે
આંખના ઈશારે બંધાતાં સંબંધ
પ્રેમવારિસિયને હરિત રાખજે
સમજાં કેરું જાળું બાજે આંખમાં
નિજનંદી ભસ્તીએ થનથન નાચજે
લાવ, તારો હાથ મારા હાથમાં
હોશથી જીવનપંથ વિકટ કાપજે
જો બૂજે ઘરટોડલે હરદીવા
આત્મજયોત અહર્નિશ પ્રજળાવજે
કહી અલવિદા હું હાલ જાઉ છું
પીઠ પર તીર કદી ન તાકજે

(૧૦૮)

(૧૦૨) મારા શબને ધીમે સજાવો રે

મારા શબને ધીમે સજાવો રે હું છું ફૂલગુલાબી
ફ્રેન્ઝ ફ્રેન્ઝ હોલ બજાવો રે હું છું ફૂલગુલાબી
દીન દુઃખિયાંનાં કામ મેં કીધાં
સર્વ સ્વજનનાં દુઃખ હરી લીધાં
મારા શબને ધીમે ઉઠાવો રે હું છું ફૂલગુલાબી
ધરતીસંગ પ્રીત મેં કીધી
દુનિયાદારીની રીત મેં કીધી
મારા શબને કંધે ચડાવો રે હું છું ફૂલગુલાબી
જગવિષ મેં ઘોળી પીધાં
પુણ્યબીજ મેં વાવી દીધાં
મારા શબને ઊચે જૂલાવો રે હું છું ફૂલગુલાબી
હું છું વહેવારું વટનો કટકો
હૈયે છે ઊરો ઘાનો જટકો
મારા શબને ધીમે ઉતારો રે હું છું ફૂલગુલાબી
ભ્રમજા છેક મેં ભાગી નાખી
ઘારા પ્રભુની કીધી છે ઝાંખી
મારા શબને દાહ લગાવો રે હું છું ફૂલગુલાબી
મારી ચેહને ધીરે ઢારો રે હું છું ફૂલગુલાબી
મોંધા માને મને વળાવો રે હું છું ફૂલગુલાબી
મારી યાદ દિલે ન લાવો રે હું છું ફૂલગુલાબી
આંખે આંસુ ના વહાવો રે હું છું ફૂલગુલાબી

(૧૧૦)

(૧૦૩) મને આપો

રાધાની આંખ મને આપો
મોરલાની પાંખ મને આપો
કાનુડો જોયા કરું
રાધાનો ધૂપ મને આપો
માથાનો ખૂંપ મને આપો
મન મોહ્યા કરું
રાધાનું સુખ મને આપો
ગોપીનું હુઃખ મને આપો
અંસુ લોહ્યા કરું
બંસીના સૂર મને આપો
જમનાનાં પૂર મને આપો
સમજાં ખોયા કરું
વગડાનું ફૂલ મને આપો
ગોકુળની ધૂળ મને આપો
વિરહે રોયા કરું

(૧૧૧)

(૧૦૪) ઘડીબેઘડી

અંતિમ શાસ ઘડીબેઘડી છે
ધબકતી નાડી બંધ પડી છે
ભાનાભાને વદે સૌ કેમ દૂર છો ?
આજીવન વારંવર આંખો લડી છે
પુત્રપુત્રીઓ વહુપત્ની સૌ પૌત્રો
પાસે આવો, વૃથા જીદ નડી છે
હેતે કંઠની તરસ છીપાવો
અચાનક ગળે હેડકી ચડી છે
શું માલમિલકતનું બ્યાન છે ?
સુણી સહસા છુસકે રડી છે
કંધે ચડતાં ઉપડી છે નનામી
રામનામની મુખે પોકાર પડી છે
સ્મશાને કહે ઉતરો હવે હેઠા
ભભૂકતી આગની જવાળાજડી છે

(૧૧૨)

(૧૦૫) હું ચાહ્યા કરું

હું વાત એકનીએક દરરોજ કહ્યા કરું
હું દઈ એનુંએજ દરરોજ વહ્યા કરું
પ્રેમવહી અક્ષરશ: ઉકલે છે
હું વંજના પદેપદે દરરોજ લહ્યા કરું
ક્રેણનો અકથ્ય ઊડો જખમ છે
હું પીડા પળપળ દરરોજ સહ્યા કરું
કેમ મારાથી જોજન દૂર છો ?
હું નિવાસે આપોઆપ દરરોજ રહ્યા કરું
વિસમૃતિમાં સમૃતિ તરવરે છે
હું સદા સ્મરીસ્મરી દરરોજ ચાહ્યા કરું

(૧૦૬) નસીબની યારી નથી

પ્રીત કરતાં પ્રિયતમા ગઈ રિસાઈ નસીબની યારી નથી
પ્રેમવચન કહેતાં ગઈ ચિડાઈ નસીબની યારી નથી
પ્રેમરસતરબોળ સોનખ્યાલી છાકમછોળ છે
હોઠે અડકતાં સહસા ગઈ ઢોળાઈ નસીબની યારી નથી
સખીવંદસંગે મંદગતિથી અદાપૂર્વક ચાલે છે
દાણિપાત કરતાં શેરી ગઈ ફંટાઈ નસીબની યારી નથી
કોઈ ખાસકારણસર હાલ વાતચીતનો ગ્રારંભ કરું
કેમ છો ? વદતાં જીબ ગઈ થોથરાઈ નસીબની યારી નથી
બરાબર એને સાંગોપાંગ નખણિખ નિહાળું છું
દર્શનાતુર આંખો ગઈ મીંચાઈ નસીબની યારી નથી
સુભગા સંજોગવશાત્ કદી આકસ્મિક મિલન થશે
દીર્ઘ સમયાંતરે કેમ જાય મલકાઈ ? નસીબની યારી નથી
ઘોર અંધારી રાત મને ખૂબ વસમી લાગે છે
આખેઆખી કીકીમાં જાય ચીતરાઈ નસીબની યારી નથી

(૧૦૭) થાઉ

જીવનવીણાનો સૂરીલો એકતાર થાઉ
લાવ, હવે હું જ મીઠો ઝંકાર થાઉ
મને મળવાનું મિત્રોએ છોડી દીધું છે હવે
લાવ, હવે હું જ થોડો મિલનસાર થાઉ
હું શું કરું? મિત્રોને પીવાની આદત નથી લવવેશ
લાવ, હવે હું જ થોડો પાનાર થાઉ
મધદરિયે નાવ ફંગોળાય છે મોંઝાના પછાડથી
લાવ, હવે હું જ એની મજધાર થાઉ
દગલબાળના પૂરમાં તણાયા લાખો નિસ્તેજ ચહેરા
લાવ, હવે હું જ એમનો દિલદાર થાઉ
સજજનોનાં મ્હોરાં પહેરી ફરતા છૂપા જુટ્ભીઓ
લાવ, હવે હું જ એમનો ખબરદાર થાઉ
રાતે રસ્તામાં સૂતેલ ભૂખ્યાજનોને ભાળ્યા
લાવ, હવે હું જ એમનો કિરતાર થાઉ

(૧૧૫)

(૧૦૮) પત્ર

હું દરરોજ એના આગમનની પ્રત્યેકપળ કાગડોળે રાહ જોઉ છું
એ એક દિવસ અચાનક આવશે એ નિઃશંક બાબત છે
એ ક્યાંથી આવશે એની મને લેશમાત્ર જાણ નથી
એની દીર્ઘકાળપર્યત રાહ જોવી પડે એમ પણ બને
એ ટ્રૂંકસમયમાં અવશ્ય આવશે એમ મને લાગે છે
એને મારી પાસે કોઈ ગમે તે ક્ષાણો મોકલે એવો મને દફ વિશ્વાસ છે
એ મને ગમે તે સમયે નિર્વિઘ્ન મળશે એમાં બેમત નથી
હું એના સાંનિધ્ય વિના દુઃખનો પારાવાર અહેસાસ કરું છું
એ હર્ષશોકના સંમિશ્રિતભાવમાંથી કેવા ભાવ નિષ્પત્ત કરશે
એની મને ખબર નથી
એ મને મળશે ત્યારે એને જોઈ હું કેવો ખુશખુશાલ થઈશ
એ કલ્પનાતીત બાબત છે
આ સર્વ વિવિષ્ટ થશે એમાં લગીરેક આશ્રય નથી
અમારો પરસ્પર સંસર્ગ નિસર્ગદાત હશે એ નરી વાસ્તવિકતા છે
એના સહવાસમાં કેવી નવનવોન્મેષ હૃદયોર્ભિઓ પ્રસ્કૃટ
થશે એ તદ્દન અવર્જનીય છે

(૧૧૬)

(૧૦૮) નિઃશાસ

ઉના નિઃશાસ હરદમ ભરું છું
વયથાની કથાઓ કહેતો ફરું છું
મૃત્યુ પણી કોણ વહેશે મારા શબને ?
પીઠ પર મારું શબ લઈ ફરું છું
આશાનાં પુષ્પો ખીલ્યાં ન ખીલ્યાં
પાનખર થઈ ઉપવને ભમ્યા કરું છું
જલાવો પ્રણયના શબને હવે તો
વિરહનાં ગીતો ગાયા કરું છું
કોણ જાણો હશે જિંદગીનો છેડો ક્યાં ?
આમતેમ સઘળો ભટક્યા કરું છું
પ્રત્યેક પાને પ્રગટેલ પ્રણયગાથાનું
હરકાણે પાન ઉકેલતો ફરું છું
જિંદગીને વીંટાયેલ પ્રત્યેક આશને
ભરી બાથ સદા લપેટાતો રહું છું

એની સંગતિમાં કેવો વિચારવિમર્શ ચાલશે એ કહેવું અતિ દુષ્કર છે
એ મને જોઈ ખુશ થાય કે ન પણ થાય પરંતુ હું તો એને જોઈ
ચોક્કસ ખુશ થઈશ એ નિર્વિવાદ હકીકત છે
એ એકદિવસ મારા ધરંબરે અવશ્ય પધારી મને પાવન કરશે
એમ હું માનું છું
એ સમયે ટપાલી મને અચાનક વિનયપૂર્વક કહેશે : ‘લો, આ પત્ર’
એ શુભકાણે હું ખૂબ અનુગૂઢીત થઈશ.

(૧૧૦) અશ્રુ દરિયો

હે પ્રિયે !
તારી વિરહદગ્ધ આંખોમાં
સૂક્ષ્મેલ અશ્રુનાં જરણાં
નદી થઈ
ધીમા રવે છલોછલ વહેતાં થઈ જશે
ધસી વેગે મમપ્રતિ
સંમિલન સાધવા ઉરનું
ખારાશ ઓકીને સઘળી
મોજાં મોજે ઉછળી
જૂભી ઉઠશે
નાચી ઉઠશે
સ્તબ્ધતામાં ડૂબેલ અશ્રુદરિયો

(૧૧૯)

(૧૧૧) તોફાની વાયરો

વનવગડામાં ઊરેલું જાડ ધીમા વાયરે લેરાતું જાય
ડાળેડાળે એનાં જૂલે છે પાંખીઓ પવને પાન પમરાય
વસમી વેળાએ વિસામોમાણતાં પંખીડાં બહુ હરખાય
તાંડવે ચેલો તોફાની વાયરો કેમે કરી ના રોકાય
પાંખ પ્રસારી પંખીડાં દૂરદૂર ગગન ભાણી ઊડી જાય
કપરા કાળને કેમ કરી નાથવો સૂજે ના કોઈ ઉપાય - વનવગડામાં.
ભરબપોરે તડકેલો તડકો ઊની એની લૂ વાય
ઉડીઉડીને ઉડવું ક્યાં આભમાં પાંખે પવન ભેરવાય
થાકને ઠારવવો ક્યા થાનક પર મનમાં મુંજારો થાય - વનવગડામાં.
ઉડતી ઉમરીઓ ઊચે અવકાશમાં એંધાણ કશાં ન વરતાય
નાખી નજર ના પહોંચે આવાસમાં સ્થળકાળ થથરતાં જાય
જવને જાળવવો શાના આધારપર સમય સરતો જાય - વનવગડામાં.
શમેલા વાયરાનાં શભ્યાં તોફાન બધાં જાડવાં જંપી જાય
વેરાતાં ડેરઢેર પાંખોના ઢગલા હાહાકાર વર્ત્યો જાય
થાક્યાં પાક્યાં અથડાતાં અટવાતાં પાંખોનું પીંજણ થાય - વનવગડામાં.
ઊચેનીચે ઉત્તરાશો ઉત્તરતાં ભોંય પડી પટકાય
જળના અભાવે સિસકારો સૂસવતાં કંદ શોખાઈ જાય
ભૂખી ધરતીને ભોગ ધરીને પંખીડાં હોમાઈ જાય - વનવગડામાં.

(૧૨૦)

(૧૧૨) શબરી

આ વનશબરી
 દરેક પ્રકવ બોર ચાખે
 વીણી હોંશે મધમીઠાં
 ફૂલછાબડીમાં નાખે
 વસી વનકુટિરે
 ખીણેટેકરે ભટકે
 સ્વચ્છ સરવરનીરે
 દેહને પખાળે
 દોડતાં સ્વેચ્છાએ
 મૂક વનયરોને
 વ્યોમે વિહરતાં
 દૂર જેચરોને
 ભાવાર્દ્ધનેત્રે ભાળે
 ત્યાં અક્ષમતિ ઉક્લે
 કાળનાં કઠિન પડ
 સહસા દડદ વહે અશ્વ
 ઉરે હિલોળાતી સુભગપળ
 અહીં રામ ખચીત આવશે
 બોર હોંશે ચાખશે
 ને ઉઠે છે એક પ્રશ્ન
 આ શબરી
 ભદ્ર કે અભદ્ર !

(૧૨૧)

(૧૧૩) તોરણ લટકે છે

એ ભીનાં સ્મરણોમાં હરદમ ભટકે છે
 ભાતીગળ પ્રસંગો નિશાદિન ખટકે છે
 હું તાકીને ઊભો હું સામા લક્ષ્યાંકો
 આ કમાન પરથી તીર છટકે છે
 સાવ સમીપ આવી મોત ઘૂઘવે છે
 વહેતાં આ વર્ષો ક્યાં અટકે છે ?
 એ ઉતરી છે આંખે વહેલા પરોઢે
 લો, શરમાળ સમણાં ક્યાં ફટકે છે ?
 હવે ઉકલી ગયો છે અવસર નિર્વિઘ્ન
 આ માંડવે લીલાંછમ તોરણ લટકે છે

(૧૨૨)

(૧૧૪) તમે

જવનનું સાચું હીર છો કે છો ખરું ખમીર તમે
પ્રીતની પણછેથી છૂટેલ છો નયનતીર તમે
વિશ્વાસની ભીની હવા તરવરે તારા શાસમાં
બની ગયાં છો એટલે કોઈનું તકદીર તમે
ખખડાવીને કોણ ચાલી ગયું છે તારાં બારણાં ?
વિવશ ચહેરે એટલે લાગો છો ગંભીર તમે
ખીલવીને બાગ આમ ઉજાડો છો કાં હવે ?
ફૂલડાં ખરી જશે જરા સમજો લગીર તમે
સળવળાવે કોણ રાતે સૂતેલાં આ સમજાંને ?
વિહૃવળ આંખની એટલે બની ગયાં તસવીર તમે
વાત લઈને વાયરો વેગે વહેતી કરશે વનમાં
અફવાઓના આતંકથી થઈ ગયાં દિલગીર તમે
વેરાન વગડેથી હવે ઉડી ગયાં છે પંખીડાં
એકદિન પાછાં વળશે ‘પતિત’ હેયે ધરો ધીર તમે

(૧૧૫) અમે રચનારા

ગાંચી મહેલાતોમાં સુખે વસનારા
ભૂલી કાં જાઓ ? છીએ અમે રચનારા
બગીસ ભોજને થાળીઓ ભરી છે
ખાલીખમ પેટે અમે ફરનારા
સદા નિરાંતે હીચકે જૂલે છે
સૂર્યતેજપુંજે અમે તપનારા
ધનધાનના ભંડારો ભર્યો છે
ખાલી કોઠીઓએ અમે હસનારા
ભીક્ષાખોબો કયાં કદી ધર્યો છે ?
હકમાં શિર અપાર અમે ધરનારા

(૧૧૬) નજરબાણ

નજરનાં બાળ મને વાગ્યાં ઓ, સાહેબા !
કાળજાં કોરી નાખ્યાં ઓ, સાહેબા !
અંખથી સમણાનાં પંખી ઉડી ગયાં
ભરતુંધે જબકીને જાગ્યાં ઓ, સાહેબા !
હોઠથી લાગણીનાં પૂર વછૂટવાં
આયખાભર આખાં લાજ્યાં ઓ, સાહેબા !
મધરાતે ટોડલે મોરલા ટહુક્યા
બારેમેઘ ખાંગા ગાજ્યા ઓ, સાહેબા !
અંધારે અંખના દીવા બળે છે
અંગઅંગ ખાસાં દાજ્યાં ઓ, સાહેબા !
ભીડતાં ઉરના અકબંધ દરવાજા
કંઠે ઝાંકા દૂમા લાગ્યા ઓ, સાહેબા !

(૧૧૭) લીન બને તો સારું કહેવાય

આપણે બંને
સામસામે નજરોનજર મેળવી
એકમેકમાં ઓગળીએ
અતિશય સુંદર ને મોહક
લિનલિન દેહસ્થિત
મૂદુલ ઉભયઉર
એકત્વ પામી
અંત્ય આનંદઅવધિમાં
પુનઃપુનઃ ધબકી
સમપ્રેમરસમાં
પરસ્પર સદૈવ લીન બને તો સારું કહેવાય

(૧૧૮) હવે મીરાં પાછી કદી નહીં ફરશે

મૂકી દે મેલી મુરાદ ઓ, રાણા ! સત મીરાંનું અંતે તરશે
ધાર શમશેરની બુકી થૈ જાશે, નભે નવલખ તારા ખરશે

હવે મીરાં પાછી કદી નહીં ફરશે
મીરાં વિના આખું રડશે મેવાડ ને રગરગે વ્યાપશે શૂળ
રોમરોમે મીરાં ફૂટી નીકળશે ને ઊડશે અજંપાની ધૂળ
ઝેરના કટોરા તારા અમૃત થૈ જાશે, દરિયો ઝુસું ભરશે

હવે મીરાં પાછી કદી નહીં ફરશે
મીરાં દુભવીને તું ખાટ્યો શું રાજવી ? મોઘેરાં ચુકવવાં મૂલ
રૂવેરૂવે ઊના રજકણ સાલશે ને મીરાં હડસેલ્યાની ભૂલ
એકની બેગણ મીરાં થૈ જાશે, અમરાવતી ત્યાં ઉતરશે

હવે મીરાં પાછી કદી નહીં ફરશે
મોહે છટકેલ ને રૂપે ફટકેલ તારાં વાસનાનાં ઊમેટલ પૂરા
ઓતરાદી દિશાથી આવ્યાં છે કહેણ જાવું મીરાંને જોજન દૂર
મીરાં વિના મંદિર સૂનું થૈ જાશે, ભૂખી ભૂતાવળ ત્યાં ફરશે

હવે મીરાં પાછી કદી નહીં ફરશે
મૂકી દે મેલી મુરાદ ઓ, રાણા ! સત મીરાંનું અંતે તરશે
ધાર શમશેરની બુકી થૈ જાશું, નભે નવલખ તારા ખરશે
હવે મીરાં પાછી કદી નહીં ફરશે

(૧૧૯) હાઈકુ

- (૧) અજ્ઞાનકૂપે
તર્કવિતર્ક નીર
છલબલે છે
- (૨) સૂર્યાસ્ત થતો
સાંજે, નિત પ્રભાતે
પૂર્વ ઊગવા
- (૩) ઝાકળ જેમ
પર્ણથી ઊરી ગઈ
તું જીવનના
- (૪) ધટગોળીમાં
ધૂમે ચિત્તરવૈયો
બ્રહ્મવલોષે
- (૫) સૂના ગૃહમાં
માનવપિંડ દીસે
મનવિહીન
- (૬) ભરવસંતે
કોકીલા ટૌકે તવ
યાદ ઊભરી

- (૭) અર્ધમીંચેલ
આંખે લચે સ્વપ્ન
સાજ સજ્જને
- (૮) વેગથી ઘોડો
ચેતે સીધાં ચઢાણ
હંકે બિચારો
- (૯) કૂવાના કંઠે
જોબનવંતી નાર
ભરે છે આંસુ
- (૧૦) મધુદરિયે
નાવ હાલમડોલ
રૂવે કિનારો
- (૧૧) સમી સાંજનો
વ્યોમસરે રૂભતો
સૂર્ય થથરે
- (૧૨) કોડીલી કન્યા
પનઘટે પાયલ
જમજમાવે
- (૧૩) ખેતરશેઢે
ઝાકળભીના ઘાસે
પગલી દીપે

(૧૨૯)

- (૧૪) અકળખ્યાલે
વર્ષોથી ખોવાયેલ
શોધું દ્ધું મને
- (૧૫) ઉપવનમાં
પુષ્પપરાગ લુભ્ય
ભ્રમર ભમે
- (૧૬) ધૈર્યવિહીન
આપદ્રકણે નર
ઉણો ઉતરે
- (૧૭) સૂના માંડવે
ધૂમ્ર ને લીલાંછમ
તોરણ જૂલે
- (૧૮) શહેર આખું
શાંતિ ગંભતું જીવે
અવાજ વચ્ચે
- (૧૯) અંધાર પીને
ઉગી પૂર્વમાં સૂર્ય
ઉજાસ રેડે
- (૨૦) વડવાનલ
ઉડે જલે ને અભ્ય
ગાય છે ગાન

(૧૩૦)

- (૨૧) બાવન પાને
ચીપ ચીપતાં ખૂલે
ભેદ ભાગના
- (૨૨) તું સ્વપ્ને આવે
સાક્ષાત્ ન પથારે
એથી રૂકું શું ?
- (૨૩) માનવખોળે
ચોટી હેતે માણસ
ગુલાંટ મારે
- (૨૪) કુંવારી કન્યા
પિતૃગૃહે એકલી
કાયમ કંપે
- (૨૫) સમરાંગણે
મદદનગીના ખેલ
જવાન જાચે
- (૨૬) પિયરગૃહે
વસતી વહુ વસી
હંદ્યગૃહે
- (૨૭) ક્ષિતિજે સરે
કામનિવૃત્તિ અર્થે
સૂર્ય પળમાં

- (૨૮) કંકણનાદ
કોરે કાળજું કોળં
કોચીકોચીને
- (૨૯) નભે ગર્જતો
ચોમેર ખાંગો મેઘ
અતૃમ ધરા
- (૩૦) સાસરે જતી
કોડભરી કન્યકા
આંસુ સારે છે
- (૩૧) સામે કાંઠે તું
આ ડિનારે હું વચ્ચે
અભ્યિ ધૂઘવે
- (૩૨) ગામ ગોદરે
વડવડવાઈઓ
શુંગાર સજે
- (૩૩) કોરા કાગળે
વાચ્યાક્ષર અંકતાં
ગૂઢાર્થ સરે
- (૩૪) લાડકવાયો
કોઈનો પ્રેરણા દે
સ્મારકરૂપે

- (૩૫) વાંચુ દીવાલે
બંધબારણો બોર્ડ
ભલેપધાર્યા
- (૩૬) ચાંદસૂરજ
વારાફરતી વેરે
પ્રકાશપુંજ
- (૩૭) અપાર સ્મૃતિ
ઉભરતાં વિરમે
વિસ્મૃતિ અંકે
- (૩૮) જિગર ચોરી
તમે શું મેળવશો ?
એ દીધું નથી
- (૩૯) જીવન જીવું
ધૂપસળી જેમ હું
જલીજલીને
- (૪૦) ખેતરે વાવે
ગઈકાલે કડ્ઝા ને
લે આજે મણ
- (૪૧) રોફ મારતાં
તારો અફલાતૂન
ખોફ ઉતરે

- (૪૨) હું આ તરફ
શોધુ એ ખોળે મને
પેલી તરફ
- (૪૩) કંકુ પગલે
સાસરે સિધાવતાં
ભાગ્ય ઊઘડે
- (૪૪) કૃષણનો પાવો
પંચમસૂર રેલે
થૈ સૂછ્ણે સત્ય
- (૪૫) પ્રથમ ફોરે
વર્ષાના પૃથ્વી સ્પર્શો
સોડમ ફૂટે
- (૪૬) સમસ્ત વિશ્વ
પ્રેમમહાસાગરે
ડૂબકી મારે
- (૪૭) કમાલ કરી
છે ઈશે તને ધરી
ફાજલસમે
- (૪૮) તારા કરતાં
રૂપથી અદ્કેરી
જગે કોણ છે ?

(૪૯)	કોઈ વીરલા
સિધ્ધ સોપાન સર
કરે સ્વયંત્રે	(૫૬)	ભારે ભરોસે
ભીડ ભોગવે ભૂંડી
કદ્યાગરાઓ
(૫૦)	નવંપતી
ફરે જીવનફેરા
ચોરીના ફરે	(૫૭)	સૂર્યાસ્તકણે
લાલિમા પથરાતી
ક્ષિતિજ ખોળે
(૫૧)	કોઈનું સાથે
સોયે કોઈનું કાપે
કાતરે રામ	(૫૮)	પૈસો ખર્ચતાં
પાણી જેમ સસ્તામાં
સોસવું પડે
(૫૨)	નભે વાદળ
ખારો દરિયો પીને
મિષ જળ દે	(૫૯)	કાલે શું થશે ?
જોશી જોશ ભાખે તે
સત્યાસત્ય છે
(૫૩)	ધબકે કાયા
રૂધિરાભિસરણે
ચેતનવંતી	(૬૦)	મૃત્યુવિચ્છેદ
શું અનિવાર્ય હશે ?
હરગિજ ના
(૫૪)	ખેલદિલીથી
સ્પર્ધા ખેલતાં સાચે
હારજીત છે	(૬૧)	આપદ્ધકાળે
ભીડ ભાગે તે ભેરૂ
શેષ નકામા
(૫૫)	ઝાંઝવાં પીને
પિપાસુ રેતરણ
તરસ્યું રહે	(૬૨)	આવેલ જગે
ખાલી હાથે સૌ, ખાલી
હાથે જવાના

- (૬૩) યત્ને રોપેલ
પ્રેમવૃક્ષ પાંગરી
ફળશે ખરું ?
- (૬૪) સ્વયં સિંચેલ
લીલોછમ બગ્ગીઓ
કાં ઉજાડો છો ?
- (૬૫) વિદાયવેળા
વિશેષ વસભી છે
લેખાંજોખાં શાં ?
- (૬૬) પ્રેમભીજેલ
હૈયાં વિભૂટાં પડે
તરફદે છે
- (૬૭) કથારે મળીશું
પુનઃ ? પળ વહે છે
યાદાસ્તમાં
- (૬૮) સારું નરસું
કર્મ માનવમને
ઉદ્ભવે છે
- (૬૯) મામકાઓએ
ખુરસીમાં બેસાડી
ખુરસી જેંચી

- (૭૦) નામનો શો છે
મતલબ ? ધનેશ
તો ભિસ્કુક છે
- (૭૧) કોને મળશો ?
રામ બહુનામી છે
જે તાને તેને
- (૭૨) રાધા કયાં વસે
ગોકુળ વૃંદાવને
કે કૃષ્ણ ઉરે ?
- (૭૩) ન ધણિયાતી
ગાય જેમ જીવું હું
અકલપંતે
- (૭૪) સાકી ! શું ફાવે
સંતાકૂકી બેલ
જિંદગીભર ?
- (૭૫) ન યન જીલે
નેહ પ્રિયતમનો
અભિન ભાવે
- (૭૬) શાયર શેરે
હિલ્લોળે છોળે નીર
સાયરતટે

- (૭૭) કેવાં કર્મ છે ?
ખાટલે પડી ખારો
જિંદગીભર
- (૭૮) મોલ લચેલ
ખેતર આખું ટેવે
ચાહિયો ખાંતે
- (૭૯) અંધારી રાતે
ગગને સોહે ચાંદ
રૂપ વેરતો
- (૮૦) પાઠ ભણાવે
શિક્ષક જીવનના
પુસ્તકમાંથી
- (૮૧) શેરીમાં રમે
ઢીંગલો ઢીંગલીના
ખેલ બાળકો
- (૮૨) મરજીવાઓ
દરિયે વીણે મોતી
જીવજીખમે
- (૮૩) હું કુરૂપ છું
આદર્શ સ્ત્રી બનું જો
સુવર મળે

- (૮૪) હંકતાં ગૃહ
નાળજીથી નેવે
દ્રવે છે નીર
- (૮૫) પુષ્યપાપ છે
માનવે આચરેલ
ધર્મવિધર્મ
- (૮૬) ચેહ ઠરતાં
નેત્રે સ્મરણ ભીનાં
શાંત સ્મરણને
- (૮૭) જન્મમૃત્યુ છે
સમગ્ર જીવનની
અથેતિ હદ
- (૮૮) જે વાણીમાં છે
તે સાચો સ્નેહ કયાં છે
આચરણમાં ?
- (૮૯) એકખીજાને
ઇનો દુષ્ટ માણસ
શેહશરમે
- (૯૦) પરણે રાજી
વરકન્યા જાનેયા
મિષાને રાજી

- (૮૧) ચોપડી વાંચી
ભજોશરી થાય તો
ચોપડી ખાય
- (૮૨) પ્રેમ જલતી
સિગારેટનો ધૂમ
છે અંતે રાખ
- (૮૩) જે સાચવે છે
યૌવન તે સાચવે
સર્વજીવન
- (૮૪) માનસસરે
ઉલેચાયેલ જ્ઞાન
વેગે વધે છે
- (૮૫) અંધારી રાતે
દીપકના ઉજાશો
હું ખોળ્ણું તને
- (૮૬) થનગનાટે
ગર્દભ ભૂકે જોરે
ભોંયે આળોટી
- (૮૭) ઝૂલે તોરણ
લીલાં સૂના માંડવે
ધૂમ શમે છે

(૧૪૧)

- (૮૮) પળ ગ્રીધીને
પડાવે પહોંચવા
પગલાં પાડે
- (૮૯) જળમાં મીન
પેખે ગગને બાજ
ઝબોળાય તો
- (૧૦૦) અહં ઓગાળી
દેહદમન કરે
શીદ ન મારો ?
- (૧૦૧) કાળી કીકીમાં
તને સદા સાચવી
બંધ નેત્રોએ

(૧૪૨)

*